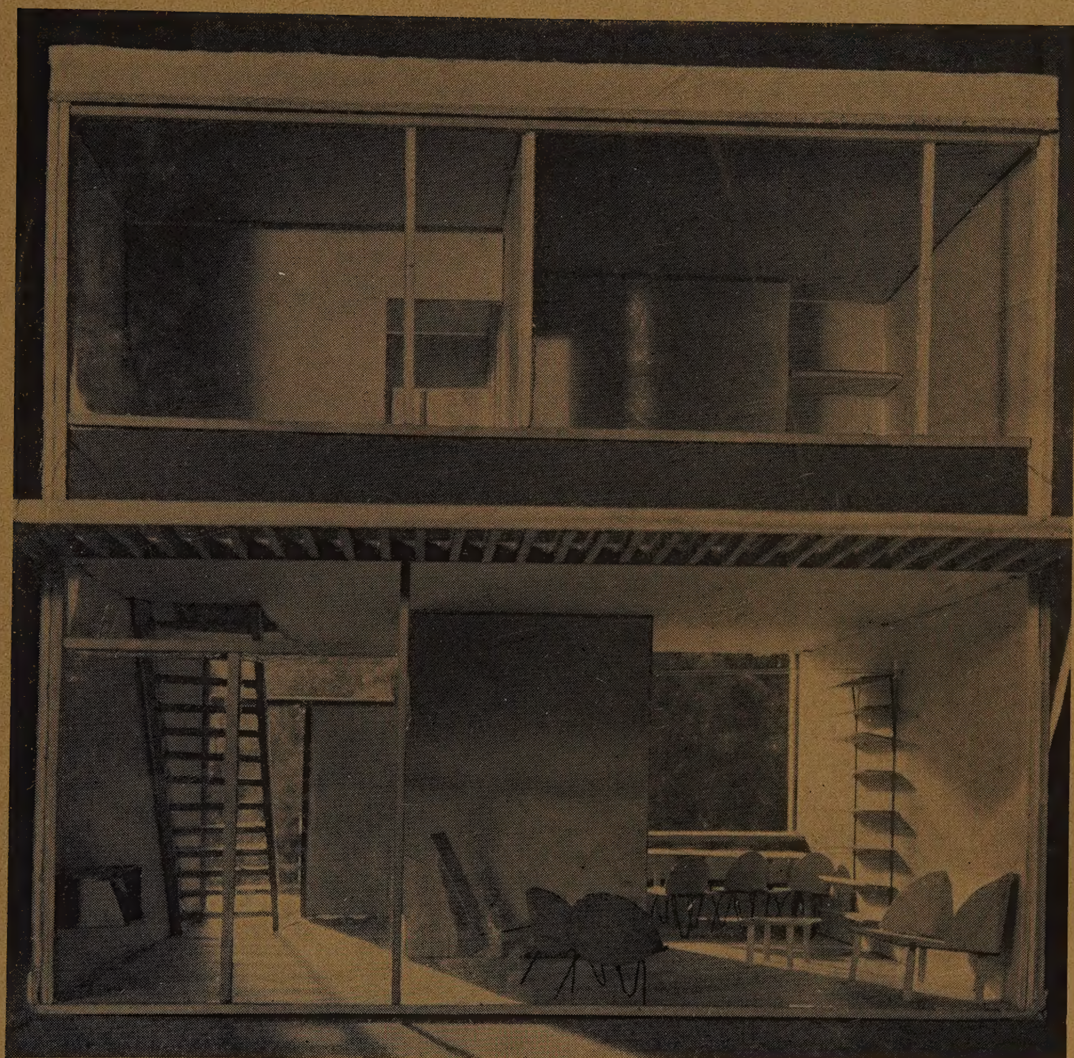
2-3
56. årgang
Feb.-marts 1954

KUNSTAKADEMIETS BYGNINGSSKOLE 200 ÅR

M

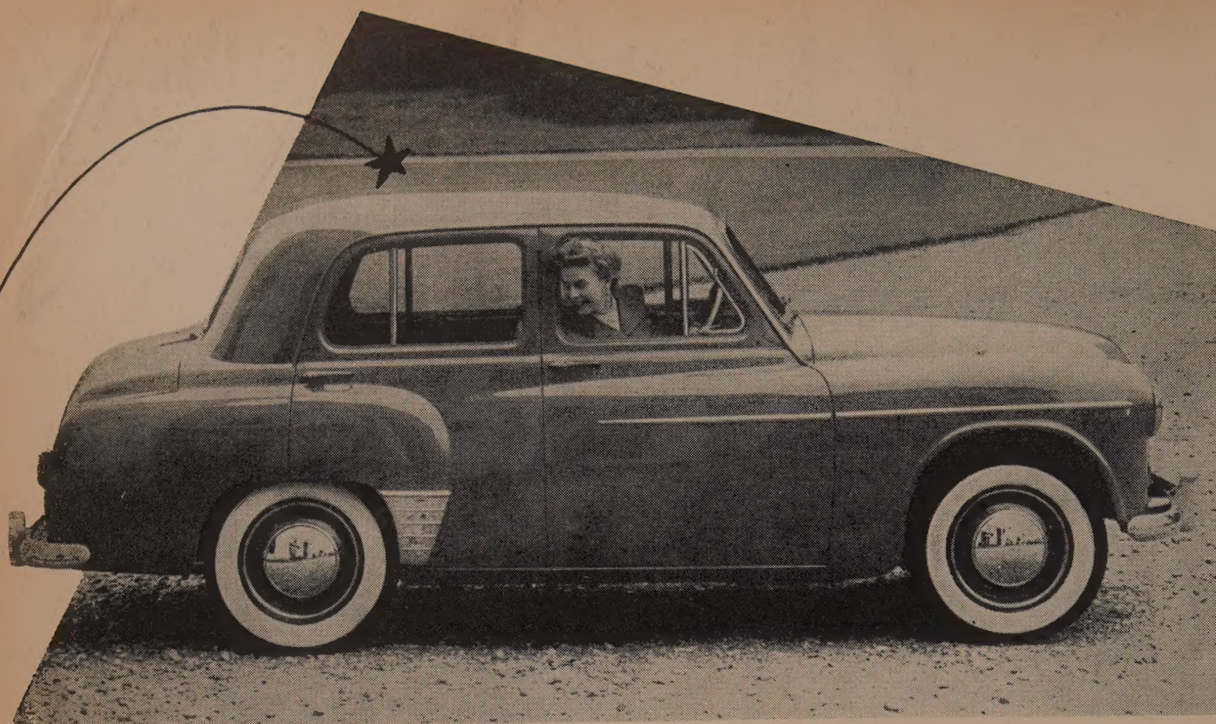
ARKITEKTEN

TIDSSKRIFT FOR ARKITEKTUR OG DEKORATIV KUNST

MÅNEDSHÆFTE

UDGIVET AF ARKITEKTENS FORLAG. REDAKTION OG EKSPEDITION: BREDGADE 66. KØBENHAVN K

4-DØRS SALOON

STATION CAR

 4-Dørs Saloon

Karosseriets harmoniske linier er rammen om et rummeligt og smagfuldt indre med dejlig god plads til passagererne. Den ny Hillman er behagelig at tage plads i . . . og lige så behagelig at køre!

 Station Car

Den har alle personvognens fordele . . . og er samtidig praktisk. når det gælder om at transportere store tegninger, materialer etc. Hvis De ønsker Dem en ferievogn, så kan De ikke finde nogen bedre.

HILLMAN

1954 modeller

BRITISH MOTORS

Autoriserede BRITMO forhandlere overalt

ꞦKITEKTEN
skrift for arkitektur og dekorativ kunst

ktør: Arkitekt Jens Mollerup (ansv. efter sseloven).

af redaktionsudvalget: Arkitekt Willy ısen.

ktionsudvalg: Arkitekterne Hans Henning ısen, Henning Meyer, Viggo Møller-sen, Erik Nilsson og Johan Pedersen.

ekten udsendes i to udgaver, dels et ıelt ugehæfte hver fredag og dels 12 str. månedshæfter årligt.

ıementsprisen for begge hæfter tilsammen 15,00 kr. pr. kvartal, ugehæftet alene) kr., månedshæftet alene 9,00 kr.

lgspris: Ugehæftet 1,00 kr., måneds-tet 3,00 kr.

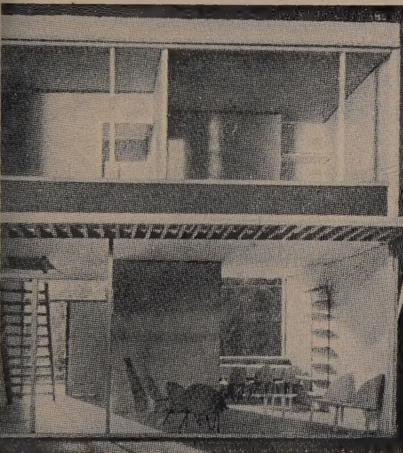
nceredaktør: Bertel Barnholdt.

nce- og abonnementsekspedition: Bredgade København K, Minerva 1290*.

ktionssekretærer: Ruth Stilling (tekst), ·en Andersen (annoncer).

ktionens adresse: Bredgade 66, København Minerva 1290*.

ꞦNEDSHÆFTE 2-3, 1954
ꞦHOLD:

ratkort

·atkortene til månedshæfterne vil i den nende årgang blive trykt i hvert hæfte, ·ed deres placering på annoncesiderne ·r blive draget omsorg for at de lettere klippes ud af hæftet end tilfældet har ved den hidtidige placering. Referatkor-l dette hæfte findes på annonceside 44.

oncer:

l annoncer i *Arkitekten*'s uge- og må-æfte betyder, at annoncøren udstiller *yggecentrum.*

ITEKTENS FORLAG

de 66, Kbh. K, Minerva 1290*. *Fg. forlagsleder:* ılmann Olsen (sekretær i forlagets bestyrelse).

Ied dette hæfte følger indlæg fra:
S Tapetfabriken Scandia, Glostrup

English Summary

Arkitekten's Publications: Weekly Edition (Friday) and Mont
Edition (12 illustrated issues a year).
The annual subscription rate for Weekly Edition: D. Kr. 30,
The annual subscription rate for Monthly Edition: D. Kr. 36,
Combined subcription to both editions: D. Kr. 60,00.
Subscription and editorial offices: Bredgade 66, Copenhagen

Architects in Denmark receive their training at t school of architecture of the Royal Danish Acader of Fine Arts. This school has existed for more th 200 years. The reason for celebrating its two hundr years anniversary in 1954 is that King Frederik t Fifth gave the school its final charter of foundati at the inauguration ceremony of the 31st of Mar 1754. The academy of arts has through all the years been located in the castle of Charlottenbo King's New Square, Copenhagen, and this issue Arkitekten, which appears on the occasion of t anniversary, opens, therefore, with an article on t history of the building, written by the art-histori Bredo L. Grandjean.
Charlottenborg consists of three wings of equal heig the space between the two lateral wings being clos by a lower east wing. This latter wing is divided into three pavilions with independent roofs, the digni of the center one being emphasized by its promine construction with domed roof. The ground floor w originally formed as a triple arcade. The author, his article, throws a light on the history of this buildin but he also treats the other buildings. The east win with the domed hall and the arcade, has, in the cou of time, undergone various changes. During certa periods, all the rooms were closed, and used studios for, amongst others, the sculptor Saly. other times it has been used as a store-house, through passage to the professors' living quarte The laying out of the Botanical garden has also h some influence on the forming of the arcade. At t end of the last century, the portico was given t form which it was supposed to have had originall and somewhat later, the archways facing Charlotte borg courtyard were opened. The author expres the wish that the last two archways, facing the e hibition courtyard, will also be opened, so that t whole arcade would once again have its original for

In order to give an impression of the all-rou education which is characteristic for the academ the work of different pupils in the later years is d scribed. Some short details of the preliminary wo on building, which is done during first years, shown, after which comes a series of drawings a photographs of more or less important building pro lems, furniture, scetches from educational trips, a other problems, solved by the students. The proble show that the school is not biased on the question style; one aims at developing the students' qualit and possibilities, without forcing a definite form o them.

(Teksten fortsættes på omstående s

Hotel d'Angleterre, arkitekter J. L. Müller og B. Weinreich.
Franske gobeliner, møbel- og tæppestof leveret af L. F. Foght.

Samtaler med Mies van der Rohe

I det norske *Byggekunst* nr. 7/1953 fandtes et interessant intervi som vi tillader os at gengive i det følgende. I samme hæfte fand et par billeder af Arts and Architecture-bygningen og Ma heim-operaen. Endvidere kan vi henvise til *L'architecture d'aujou 'hui*, hvor der også var gengivet en del nyere bygninger af M van der Rohe.

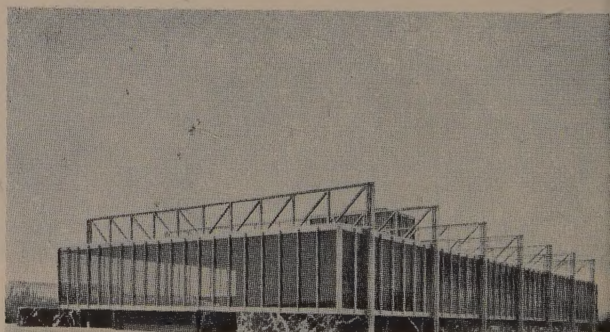
Mies van der Roha har ord på seg for å være fåm og vanskelig å snakke med. Han har aldri forfek sine idéer i skrift og tale slik som Le Corbusi Wright eller Gropius, og det er først i de senere åre han har publisert bygninger som har gjort navn hans alminnelig kjent. Men mennesket bak disse beidene er forblitt like ukjent som før. Som en sla erstatning har en forsøkt å konstruere seg et bil av ham. Motstanderne av arkitekturen hans h funnet ut at han må være kald og ufølsom, en fo malist og logiker som gjør bygningene til hard ge metr. Tilhengerne har sett ham som en fjern og ut nærmelig gud, som etter dyp tenkning forteller si undersåtter Sannheten, – i form av korte aforism i arkitekturtidsskriftene. Disse aforismene har en sla mystisk poesi som får en til å tenke på den tys middelaldermystikeren Meister Eckhart.

Tross tilbakeholdenheten har Mies oppnådd en v så stor *offisiell* anseelse som sine medpionerer. Kansk det skyldes hans krav på høyeste kvalitet i planleggi og utførelse. I en Mies-bygning vet en at hver lit ting er nøye gjennomtenkt, en har likesom ikke n annet angrepspunkt overfor ham enn å si at bygni gene virker kalde og ufølsomme. Et typisk tegn Mies' anseelse var at han høsten 1952 ble innbu som eneste utlending til å konkurrere om nytt oper hus i Mannheim, sammen med de ledende arkite tene i etterkrigstidens Tyskland.

En blir unektelig spent på å treffe denne mann og ikke så lite nervøs ved tanken på hva en skal for å få i gang en samtale. Litt hjelper det jo å hø at han er tødd merkelig opp det siste året, kansk på grunn av alle oppdragene som strømmer på.

Kontoret hans i Chicago er fylt av modeller i al målestokker. Delikate oversiktsmodeller og store d taljer i 1/1 av enkelte hjørner og forbindelser. I tegn salene på I.I.T.-skolen, hvor han leder arkitektavd lingen, ser det likedan ut. Elevene arbeider med lodd bolt og baufil og setter sammen de mest delika skjeletter. Alt er lagt an på å *bygge* istedet for tegne „papirarkitektur". Modellen er hovedsak og tegningene rent tekniske hjelpemidler for bygg plassen. I.I.T.-skolen er under stadig utbygging m Mies som arkitekt, så elevene får full byggepraksis skoletiden. Midt i tegnesalen troner den enorn modellen av den nye „Arts- and Architecture"-by ningen for skolen.

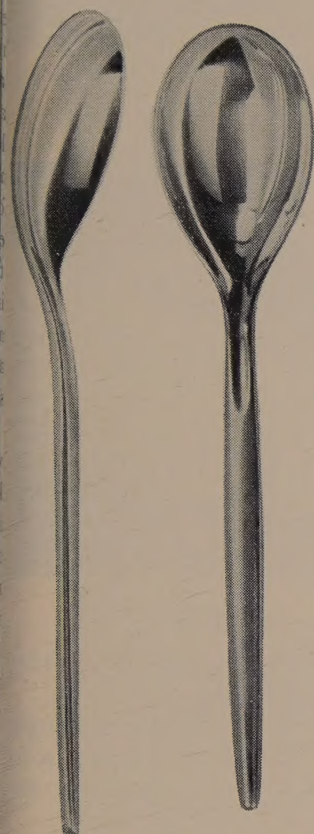
(Teksten fortsættes på omstående si

Mies van der Rohe: Mannheimer-operaen. *Modelfoto. Dette andre arbejder er blevet nøje kopieret af Mies van der Rohes epigoner.*

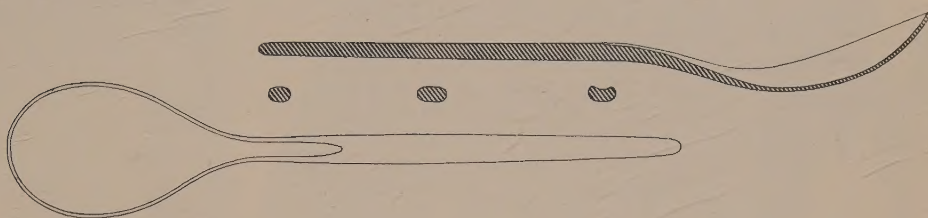

DET NYE BESTIK TEGNET AF OLE HAGEN

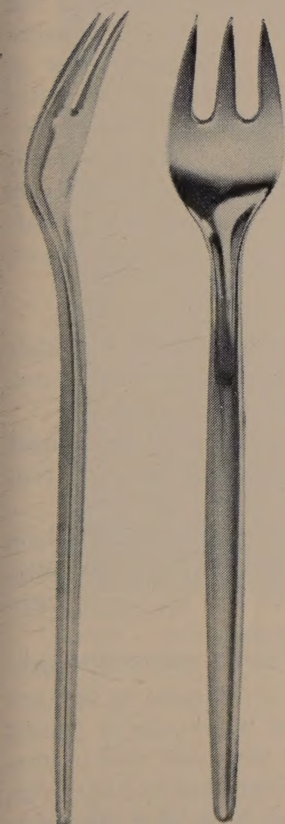
Overgangen mellem skeens laf og skaft er formet som en hulkehl, det giver stor modstandsevne mod bøjning, uden at forøge vægten på dette for balancen følsomme sted.

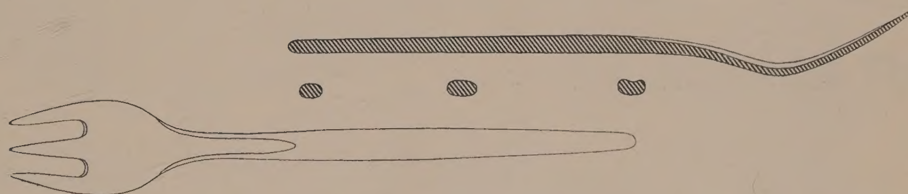
Laffet er ovalt, ikke for dybt, og af slidmæssige grunde forstærket fortil.

Gaflen er bred og kort – i funktion en ske/gaffel. Ydergrenene er skærfet, så man kan skære med gaflen, (salat, kartofler o.s.v.).

Skaftets profil er udformet efter mange forsøg, således at det ligger rigtigt i hånden. Det passer som en fyldepen og hviler naturligt, fordi tyngdepunktet er rykket bagud, i forhold til bestik som er udstandset af plade.

Det nye bestik er nemt at gøre rent (vaske op, tørre af og pudse). Det er dimensioneret, så det har styrke hvor nødvendigt. Det vil blive smukkere i brug. De enkelte dele er udformet, således at man kan nøjes med et minimum af ting: mellemske gør det ud for spiseske og dessertske, gaffel også for salatgaffel og fiskegaffel, kagegaffel også for østersgaffel og barnegaffel o.s.v.

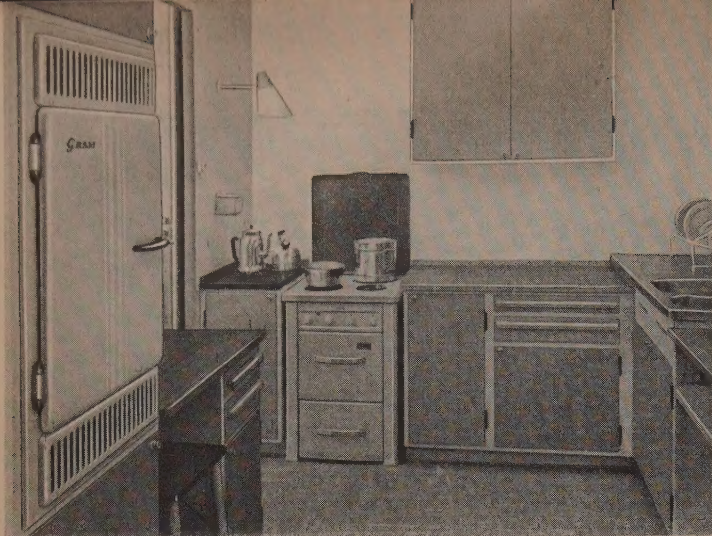
Fremstilles i Sterlingsølv og fås gennem landets guldsmede.

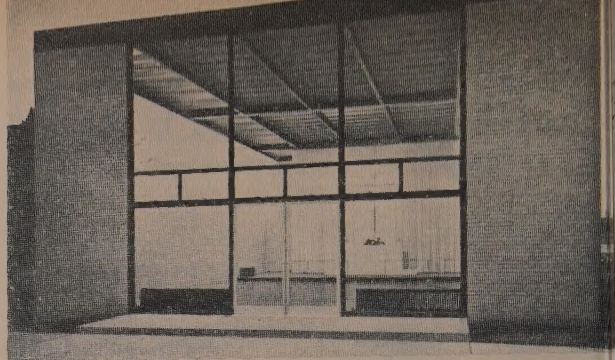
A. MICHELSEN

KGL HOF- OG ORDENSJUVELERER

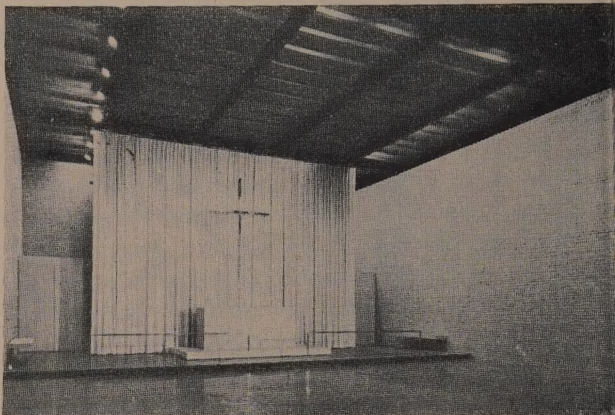
GRUNDLAGT 1841

Mies van der Rohe: Kapel ved Illinois institute of Arch ologi, Chicago

Interiør af kapellet

– Som De ser er vi først og fremst interessert i kla konstruksjon, sier Mies.
– Men er ikke den fri planen det egentlige utgangs punktet, spør jeg litt overrasket, fordi de fleste som har skrevet om Mies har betonet hans interesse fo rommet og den såkalte „fri planen".
– Den fri planen og en klar konstruksjon kan ikk skilles ad. En klar konstruksjon er *forutsetningen* fo den fri planen. Hvis der ikke er klar konstruksjo er vi overhodet ikke interessert. Først begynner v med å spørre oss, – hva skal vi bygge, en hall elle et almindelig skjelettbygg? – og så gjennomarbeide vi den konstruksjonstypen vi velger til minste detal før vi begynner å løse planenes enkeltheter. Hvis e løser planene eller lager en romkomposisjon først blir alt sammen bundet, og en kan ikke oppnå noe klar konstruksjon.
– Hva mener De med klar konstruksjon?
– Vi sier uttrykkelig *klar* konstruksjon fordi vi ønske at konstruksjonen skal være regelmessig slik at de kan tilpasses vår tids krav på standardisering.
– Kan en si at en slik regelmessig konstruksjon ogs har til oppgave å holde byggverket sammen, ren formaltœ
– Ja, denne konstruksjonen er ryggraden i det hel og gjør at den fri planen i det hele tatt er mulig Uten en slik ryggrad ville ikke den fri planen vær fri, men kaotisk og derfor bundet.
Så begynner Mies å forklare de to siste storprosjek tene, „Arts and Architecture"-bygningen og operae i Mannheim. Begge to er store haller som er danne ved at tak og vegger er hengt inni svære stålrammer „Arts and Architecture"-bygningen har to etasjer, de ene halvveis nedsenket i jorden. Den skal innehold verkstedene til Chicagos „Institute of Design", men Mies' egen arkitektskole skal holde til i den svær

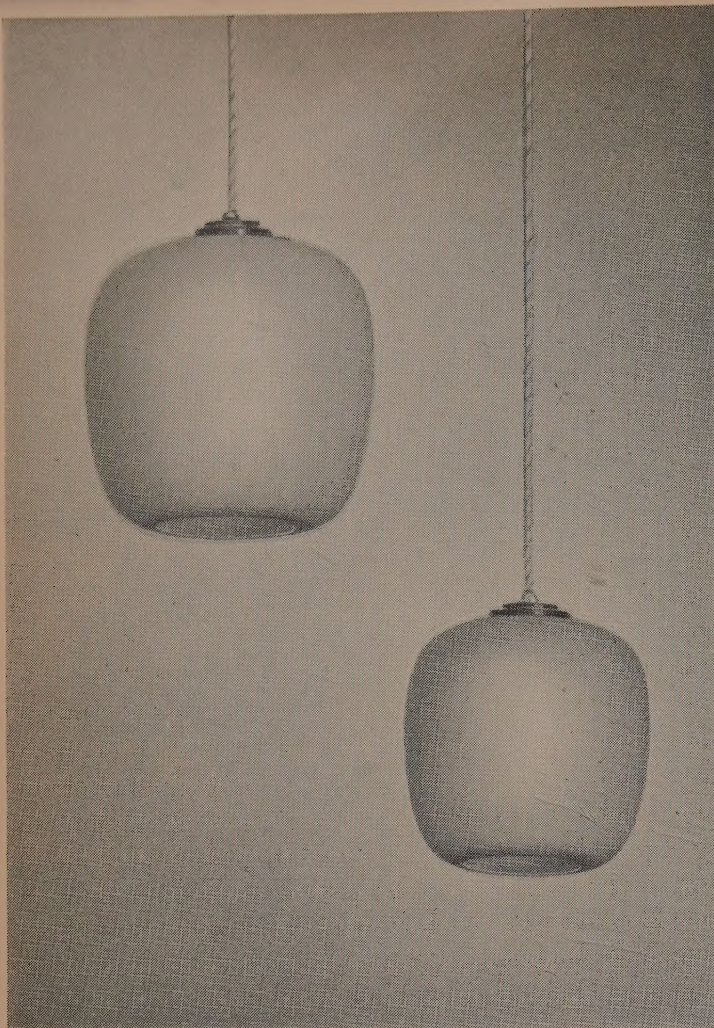
(Teksten fortsættes på omstående sid

Model F&D 172
Lænestol — som vist på
Kunsthåndværkets Forårsudstilling 1954

Arkitekterne Peter Hvidt &
O. Mølgård-Nielsen, M.A.A.

FRANCE & DAVERKOSEN . ØRHOLM . LYNGBY

hallen ovenpå. Onde tunger påstår at Mies har gj det slik fordi han er imot undervisningsmetodene v „Institute of Design" og bokstavelig talt vil hol det nede.

– Vi liker ikke ordet „Design". Det betyr alt og inge ting. Mange tror at de kan gjøre alt, fra å tegne kam til en jernbanestasjon, – resultatet er at inge ting blir godt. Vi er bare interessert i å bygge. vil helst ikke bruke ordet „arkitektur", men „Bauen og høydepunktene vil vi kalle „Baukunst". Man skoler fortaper seg i sosiologi og design, og resultae blir at de glemmer å bygge. Bygningskunsten begy ner når man legger to mursten *omhyggelig* oppå hve andre. Vår undervisning går ut på å trene opp øy og hånden. Den som også har tid til å trene opp ør er lykkelig. Det første året lærer vi eleverne å teg eksakt og skikkelig, det neste lærer de teknologi o det tredje de elementene vi planlegger med, so kjøkken, bad, soverom, skaper o. s. v.

Både „Arts and Architecture"-bygningen og operae er symmetriske, og jeg spør Mies hvorfor så mang av hans bygninger er symmetriske, og om symmetrie spiller en vesentlig rolle.

– Hvorfor skal *ikke* en bygning være symmetrisk? de fleste av bygningene her på campusen er d naturlig å ha et trappehus i hver ende og et audito rium eller en vestibyle i midten. Slik blir bygningen symmetriske hvis det er naturlig. Men ellers legger ingen særlig vekt på symmetrien.

Et annet påfallende fellestrekk i de to bygningene e at de har konstruksjonen utenpå.

– Hvorfor gjentar De stadig de samme konstruksjon typene istedet for å eksperimentere med nye mulig heter?

– Hvis en skal finne opp noe nytt hver dag, komme en ingen vei. Det koster ingen ting å finne opp inte essante former, men det krever en veldig innsa virkelig å gjennomarbeide noe. Jeg bruker ofte ksempel fra Viollet-le-Duc i undervisningen. Ha har vist i noen enkle tegninger hvordan den trehund års utviklingen av den gotiske katedralen først o fremst var en gjennomarbeidelse og forfinelse av de samme konstruksjonstypen. Vi begrenser oss med vil til de konstruksjonstypene som er mulige for øyebli ket, og søker å gjennomarb ide dem i alle detalje Slik vil vi utvikle noe en kan bygge videre på.

Mannheim-operaen står tydeligvsi Mies' hjerte næ for han beskriver hver minste enkelthet. Han unde streker at de kompliserte planene skyldes kravene konkurranseprogrammet. Programmet foreskrev saler som skulle kunne brukes uavhengig av hverandr men med felles tekniske anlegg. Mens Mies elle arbeider på sine prosjekter i måneder og år, b Mannheim-operaen til i noen hektiske uker vinter 1952–53. Elevene som hjalp ham forteller at ha kunne sitte i timevis foran den store modellen kled i mørk dress „som om han skulle i bryllup" og me den evige kjempesigaren i hånden.

– Som De ser er hele bygningen et eneste stort ro Vi mener at dette er den mest økonomiske og og den mest praktiske måten å bygge på i dag. De fo målene bygningen skal tjene forandrer seg stadi men vi har ikke råd til å rive bygningen ned. Derf snur vi opp ned på Sullivans slagord „form follo function" og lager et økonomisk og praktisk rom so vi føyer funksjonene inn i. I Mannheim-operaen

(Teksten fortsættes på omstående si

Marselis

Nils Thorssons signatur

Denne fajancekunst af

NILS THORSSON

vil komme til salg hos vore forhandlere

i løbet af nogle måneder

DEN KONGELIGE PORCELAINSFABRIK

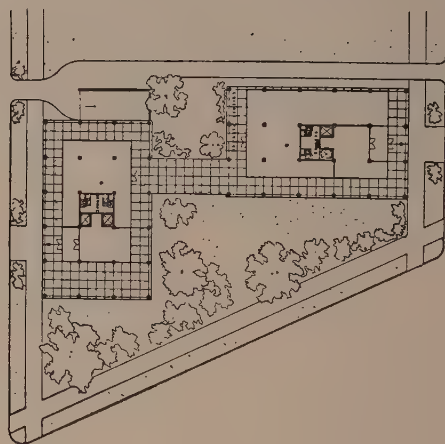
& FAJANCEFABRIKEN ALUMINIA A/S

Mies van der Rohe: Boligbebyggelse Lake shore Drive, Ch cago. *Facadedetaille, interiør og plan.*

teatersalene og sceneanleggene uavhengige av stå konstruksjonen. Den store salen krager ut fra betongfundament som en hånd.

Under samtalen hadde Mies snakket ivrig, og sle ikke som et orakel, men i grei muntlig tale. So andre mennesker (kanskje med unntagelse av nor mennene!) understreker han ordene med håndb vegelser og et lite smil.

Ennå var det mange ting å spørre om og Mies fores å fortsette samtalen hjemme hos ham selv over drink. Mies bor i en gammeldags (!) leilighet. De

(Teksten fortsættes på omstående si

store stuen har helt hvite vegger og møblene er enkl kubiske og sorte. På veggene gløder det mystisk store Klee-bilder. Hushjelpen som serverer, plaser tingene på det lave kinesiske bordet så omhyggel som om hun skulle være i ferd med å løse planen et Mies-hus.

– Mange er overrasket over å høre at De saml Klee-bilder, en syns likesom ikke det passer samme med bygningene Deres?

– Jeg forsøker å lage bygningene til en nøytral ramm så mennesker og kunstverk kan få leve sitt liv. F å kunne gjøre dette er det nødvendig med en ydmy innstilling til tingene.

– Når De ser arkitekturen som en nøytral ramm hvilken rolle spiller da naturen for bygningen?

– Naturen skal også få leve sitt liv, vi skal ikke ød legge den med de fargene vi setter på husene c interiørene. Men vi skal forsøke å få naturen til gå opp i en større helhet sammen med bygninger og menneskene. Når en ser naturen gjennom Farn worth-husets glassvegger får den en videre menin enn om en er ute i den. Det kreves mer av nature på denne måten fordi den blir del av en større sam menheng.

– Jeg har lagt merke til i bygningene Deres at D sjelden lager et almindelig hjørne, men fører den en av veggene, som danner hjørnet, fordi den andre.

– Det skyldes at et alminnelig hjørne gir inntryk av massivitet og derfor er vanskelig å forbinde me den fri planen. Den fri planen er en ny konsepsjo som har sin egen grammatikk, som et nytt språl Mange tror at den fri planen betyr absolutt frihe Det er en misforståelse. Den fri planen krever lik meget disiplin og forståelse av arkitekten som de bundne. Vi har aldri mer enn en *begrenset* mengd muligheter. Den fri planen krever for eksempel a alle de lukkede elementene, som stadig er nødver dige, settes tilbake fra ytterveggene, slik De ser det Farnsworth-huset eller Mannheim-operaen. Bare sli oppnår en et fritt rom.

– Når en ser på Deres tidligere arbeider, får en inn trykk av at disse idéene om klar konstruksjon og fi rombehandling er av nyere dato.

– Meget av det vi bare ante i tyveårene, kan vi s klart i dag.

– Mange kritiserer at De nesten alltid holder Der til den rette vinkelen. I et prosjekt fra tredveåren dannet De derimot en fri plan med krumme vegger

– Jeg har ingenting imot skjeve vinkler eller krumm linjer, bare det gjøres godt. Hittil har jeg ikke se noen gjøre det godt. Barokkarkitektene kunne slik ting, men de var sluttfasen i en lang utvikling.

– Hvis en tar fulle konsekvensen av disse idéern kommer en ikke da til et slags mekano-prinsipp s en kan spille fritt med standardelementer innenfc en klar konstruksjonœ

– Det er sikkert fremtidens byggemåte, men vi ha ennå ikke de tekniske hjelpemidlene til å ta skritte fullt ut. Når det blir økonomisk mulig, vil bygginge gå over til å bli montasje.

Utpå natten sluttet samtalen med europeeren Mie van der Rohe. Han svarte ikke til noen av legendene men var et varmt og hyggelig menneske som bar krever én ting av medmenneskene, – den samme æ bødige indstillingen overfor tingene som han sel legger i skapelsen av dem.

(Teksten fortsættes på omstående sid

Boizenburg kvalitetsflisen - en gammel kending

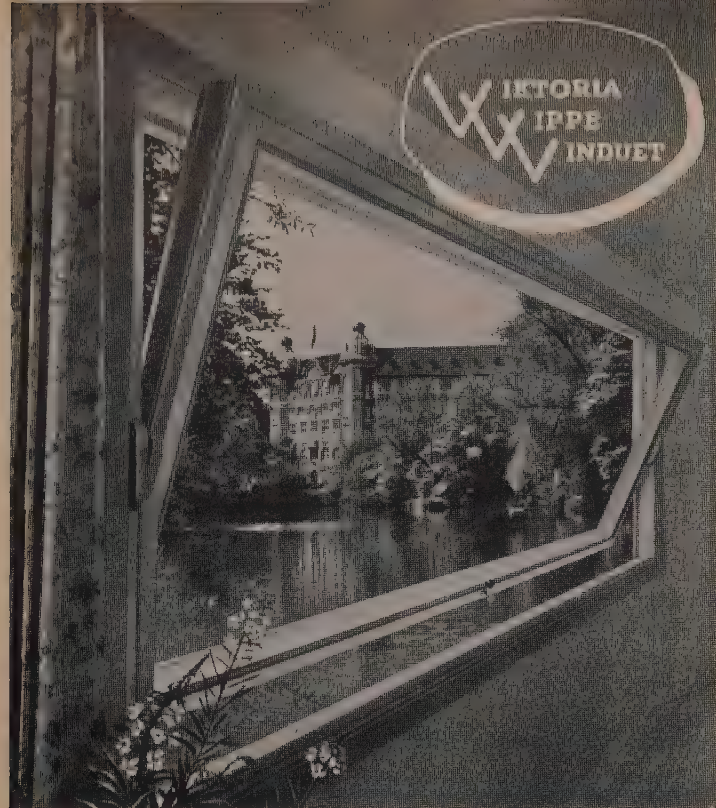
Både håndværkere og arkitekter kender Boizenburg flisen fra mange års godt samarbejde – en solid ensartet kvalitet, der altid giver det resultat, som De og Deres kunder kan være tjent med.

Den „Tykke Boizenburg flise" på 6 mm er med nye brændingsforhold om muligt bedre end tidligere og tilfælde af hårridser er yderst få.

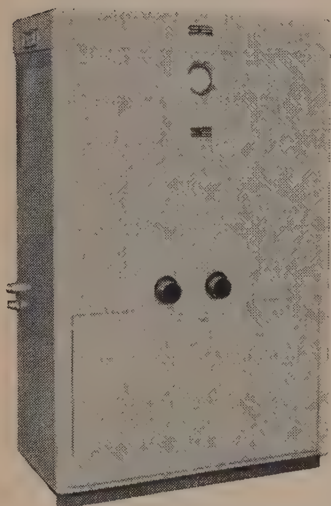
BOIZENBURG FLISEN *- den mest efterspurgte -*
føres derfor af alle forhandlere af byggematerialer landet over

Husk for kvalitetens skyld
at se efter
Boizenburgmærket på bagsiden

Publications with english summary

Arkitektens forlag, the publisher of *Arkitekten*, ha[s] published the below mentioned publications wit[h] English summary:

Århus Universitet (University of Århus), 1949	kr.	4,0[0]
Boligforhold og Sanering i Fattigkvartererne i U.S.A.s byer (Housing Conditions and Slum Clearance in U.S.A. Towns), 1946	-	3,0[0]
Britisk byplantradition (Townplanning Tradition in Britain), 1946	-	2,0[0]
Amerikansk Arkitektur (American Architecture) by professor Kaj Fisker, 1950	-	7,0[0]
Frihedsmonumenter og frihedskollegier (Monuments and Colleges in Memory of Liberation), 1951	-	6,0[0]
Legepladser (Playgrounds), 1952	-	10,0[0]
Skolebyggeri i een etage (One-storey Schools), 1951	-	7,0[0]
Kollektivhuset „Høje Søborg“ (The Collective House „Høje Søborg“), 1952	-	7,0[0]
Rundetårn og Sneglegang (The Round Tower and Spiral Ramp), 1952	-	16,0[0]
Arkitekten Ulrik Plesner (Ulrik Plesner, Architect 1861-1933), 1952	-	18,0[0]
Statsanstalten for livsforsikring (The State Life Insurance Company) 1954	-	4,0[0]

State Life Insurance Compagny, Copenhagen

(Teksten fortsættes bag i hæftet)

Udsnit af Jacob Conings maleri fra 1694 (Frederiksborg)

CHARLOTTENBORG OG DEN BOTANISKE HAVE

Et bidrag til portikkens og bygningernes historie

Af Bredo L. Grandjean

Af type er østfløjen på Charlottenborg fransk. En række slotte, som f. eks. Coulommiers, opført 1613 af Salomon de Brosse, Louvre's Pavillon de l'Horloge, 1624, af Le Mercier, Slottet i Richelieu, 1636, af samme, Vaux-le-Vicomte, 1656–61, af Louis le Vau og Château de Boufflers, 1698, af J. H. Mansart, viser alle den karakteristiske opdeling i pavilloner med selvstændige tage og et kuppeldækket midtparti, der forneden åbner sig i en 3-buet arkade, men der er dog i henseende til dimensioner og dekorativ udsmykning en væsentlig forskel imellem disse arbejder og Charlottenborgfløjens beskedne forhold. Arkaden har sine aner bl. a. i det romerske teater og er overhovedet et af de hyppigst anvendte motiver i arkitekturhistorien.

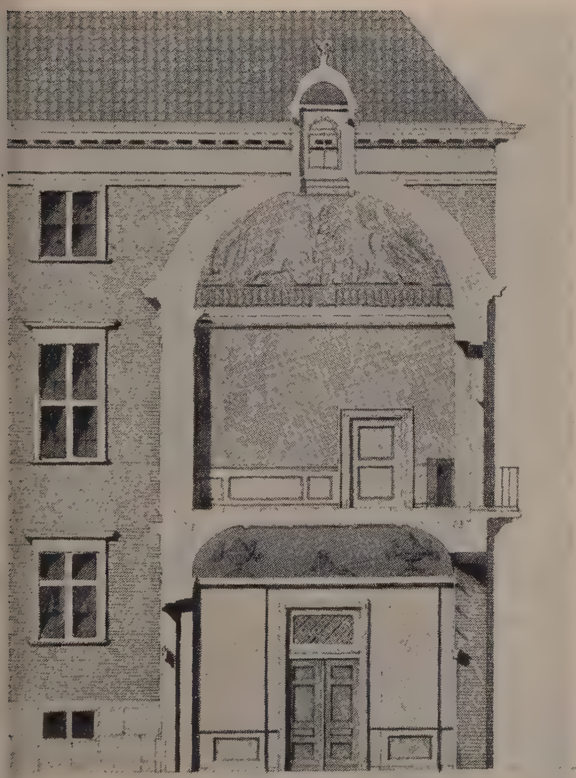
Udsnit af tab. XLI i Den Danske Vitruvius bd. 1

I den smukke bog om Charlottenborg, som Kunstakademiet udgav i 1933, gør Frederik Weilbach rede for slottets bygningshistorie, og vi skal i det følgende tage hans oplysninger om østfløjen op til undersøgelse på grundlag af nyt materiale, der her fremlægges; den del heraf, der omfatter Harsdorffs arbejde, eftersøgtes i sin tid forgæves af Weilbach og ansås for tabt. Østfløjen må være opført mellem 1680 og 1683, idet den ikke er afsat på et kort fra førstnævnte år, men ses på et skødekort dateret 16. juni 1683. Da regnskaber og tegninger fra opførelsestiden savnes, må vi klare os med det lidet, der er os levnet: 2 prospekter af maleren Jacob Coning, en tegning dateret 1693 (i kobberstiksamlingen) og et maleri derefter, dateret 1694 (på Frederiksborg) og et inventarium over slottet fra 1699, samt studere og læse dette kildestof med fornøden omhu[1]). Conings maleri viser slottets havefaçade, hvor Weilbach mener at se „en søjlebaaren Altan med Rækværk i Kuppelsalens Bredde". Senere i teksten får Weilbach sine tvivl m. h. t. denne „Altan", fordi den ikke omtales i det meget omhyggelige inventarium fra 1699, men trøster sig med, at gamle billeder ofte „viser noget, der ikke har været virkelig udført, men kun paatænkt." Øjnene har imidlertid spillet ham et puds, thi der er ingen altan at se på maleriet, ej heller nogen bærende søjlestilling (fig. 1). Østfløjens midtparti springer svagt frem og åbner sig i nedre stokværk med en arkade af 3 rundbuer flankeret af pilastre, der bærer et overværk: arkitrav, frise og gesims. Det er vanskeligt at afgøre, om der eventuelt kan være tale om halvsøjler, men der er overvejende sandsynlighed for pilastre, der jo forekommer på de øvrige façader i forbindelse med portåbninger. Ligeledes er det vanskeligt at fastslå den anvendte søjleorden; efter reglerne skal frisen i den toscanske orden være glat, men på maleriet ses en række flade led, svarende

1) Findes i en pakke dokumenter vedrørende Charlottenborg, Kbh.s renteskriverkontor, RA.

til triglyfferne i den doriske frise[2]). Det er disse led, der hidtil er blevet opfattet som altanens rækværk. Gesimsens overkant ligger dog tydeligt i niveau med gulvet i kuppelsalen, og hvis man herfra havde kunnet gå ud gennem en dør, var man kommet ud på en gesims uden rækværk. Men der var ingen dør! Weilbach siger, at dette er usikkert, men dels viser Conings maleri med al tydelighed et dobbeltsprosset vindue med 3×2 ruder, dels nævner inventariet fra 1699 udtrykkeligt en vindueskarm med 6 ruder og under vinduet panelværk. Maleriet viser tillige slottets oprindelige farve: lyserød mur med hvid pilasterstilling og overværk. De to nicher i 2det stokværk, mellemrummene mellem frisens led samt en fylding under kuppelsalens vindue er malet i mørk okker. Denne fyldings dekorative funktion i 1694 er noget uklar, i inventariet nævnes på dette sted „et Jernværk" ligesom under vinduet imod gården; begge disse gitre er bevaret.
Sidebuerne i arkaden var ikke passable. På maleriet er de lukket nedentil med en mur af samme højde som pilastrenes piedestaler og virker som store vinduer, tilmed er de forsynet med gitre. Denne smukke anordning blev dog snart opgivet, og allerede 1699 beskrives portikken således: „1) Gulfwet af ølandsk Flisser 2) Loftet er huelffet med Bræder og gibbset 3) Væggene ligesaa gibbset 4) de 2de mellemste Porte med 2de halve Døre udi hver samt behørig laase og Beslag, for den ene til Haugen 2de halve Jernstakitdøre, de andre 4 Porte med Bræder beklædt 5) 4 ronde Glasvinduer item 4 ronde Nicher til Brystbilleder og

2) Weilbachs oplysning, at „Portikken er i korrekt toskansk Stil efter Vignola", kan ikke stå for en nærmere prøve. Hos Vignola har arkivolterne i en arkade med piedestaler ingen slutsten, hverken i den toskanske eller i den doriske orden, og det bærende led over sidepilastrene, hvorpå arkivolten hviler – af Knud Millech døbt vederlagskapitælet – er ganske rent, uden den rige profilering, der ses såvel på ældre gengivelser som på Meldahls portal. En sådan profilering tilligemed slutsten over arkivolten træffer vi derimod i den toskanske orden hos både Palladio og Scamozzi. Med hensyn til den trekantede fylding i sviklerne findes en sådan ikke i Vignolas toskanske orden, men derimod i hans doriske orden; hos Palladio og Scamozzi anvendes de hverken i den ene eller i den anden orden. Hvor det er vanskeligt at dømme om korrektheden i den oprindelige arkade, kan det med sikkerhed siges, at „Meldahls Orden" ikke er „korrekt", hvilket også Weilbach har været klar over (Charlottenborg-bogen s. 52).

Udsnit af to opmålinger ca. 1840

2de bencker som ere fastnaglede, noch 2de halve Døre med behørig Laase og Beslag.“ De 4 nicher må have været anbragt 2 og 2 i rummets kortvægge, et stykke over gulvet, på hver side af dørene; „ronde“ skal forståes som rundbuede.
Et inventarium optaget 1736 af E. D. Häusser giver følgende supplerende oplysninger: „. . . i den mellemste Bue er en durchgaaende Port med Stenportal . . . de andre 2de portbuer paa hver Side er beklæd med Bræder med oval Glasvinduer oveni, udi Væggene er 4 Brystbilleder med Gipsrammer.“[3])
Efter dronning Charlotte Amalies død 1714 var Charlottenborg gået i arv til hendes børn, prins Carl og prinsesse Hedevig, og blandt de ændringer, der blev foretaget i deres ejertid, nærmere betegnet omkring 1720[4]), var også opførelsen af en udbygning af træ foran portikkens havefaçade. Den beskrives således i inventariet af 1736: „Ud til Haugen er paa hver side af Koblen et lidet Tilbyg af Tømmer og Bræder med en Bue imellem, derover en Althan i det ene Tilbyg er Opgangen til Altanen og i det andet Tilbyg er hidssestolen, Althanen med Blye beklædt og Gallerie om Altanen af træ docke, over Altanen er et Tag af Bræder bedecket med Jernblick og hviler paa 5 Jernstenger, og gaar fra Galleriet et lidet Jernverck at sætte Urtepotter paa. I Udbygningen er 2 slette Døre med behørig Beslag“. En hidtil overset malerregning fra 1738[5]) gør billedet af dette primitive arrangement tydeligere, her hedder det bl. a.: „Die Altan unten von der Erde bis an die docker oder Gelenckwerck 10 allen hoch und 30 allen breit mit der durch gehenden Pforte bekleidet mit Brettern und mit weissen Pillaren und Zirathen gesieret selbige 3 mahle mit weissen oliefarbe anzustrichen“. Altanens rækværk og gesimserne blev ligeledes malet hvide ligesom pilastrene imod gården, medens portene her blev malet grå.
En fortegnelse over skulpturarbejder på slottet og i haven, optaget 3. januar 1736 af Frederik Ehbisch[6]), giver den interessante oplysning, at frisen imod gården var smykket med „Armaturen“ af stuk, af hvilke flere trængte til at fornyes. Dette turde tages som et bevis for, at arkadens pilasterstilling oprindelig har været dorisk, ligesom portalen på hovedfløjen (og de malede pilastre på lysthuset), og vi har således forklaringen på rækken af triglyffer i frisen imod haven. Den ældste kendte, korrekte gengivelse af portikken imod gården ses på tab. XLI i Den Danske Vitruvius (bd. I, 1746), en opstalt af østfløjen. Her ses frisen uden stukdekorationer og kun med fire glatte bjælkehoveder, et over hver pilaster; i sidebuerne ses de i beskrivelserne nævnte ovale vinduer, og man lægger desuden mærke til, at midtarkivolten er rigere profileret end sidearkivolterne, samt at sviklerne i den første er smykket med en flad fylding (se note 2). Med hensyn til materialet i arkaden skal det allerede her siges, at den nuværende stenbeklædning skyldes F. Meldahl; vi skal senere komme tilbage til denne restaurering.
Ifølge en malerregning fra 1760 blev „Gesimser og Pillarer om Portene malet med Stencoleur“, selve portene med lysegråt, men vi tør ikke afgøre, om pilastrene på det tidspunkt har været af sandsten eller af mur. I en brandtaxation fra 1797[7]) beskrives arkaden imod gården således: „I Forsiden er de 3 midterste Fag

3) Dette modbeviser klart Weilbachs påstand at de 4 bræddevægge i sidebuerne indvendig var „maskeret med nicher til brystbilleder“ med „væggene“ kan kun menes kortvæggene ind mod siderummene i nord og syd, da man næppe kan tænke sig nicher anbragt i de 4 bærende piller. I nordvæggen er der nu høje skabe (med døre fra siderummet).

4) Udbygningen er afmærket på slotsforvalter Volands etageplaner fra tiden ca. 1720 i den under note 1) anførte pakke.

5) ad resol. af 15. januar 1738 (no. 317 b) Kbh.s Militæretats Kontor.

6) ad resol. af 1. januar 1736 (no. 272) smsts. Dette inventarium ses Weilbach ikke at have benyttet.

7) Brandtaxationer Øster kvarter matr. no. 271, LA.

i et Forlæg [Fremspring] og deri i 1ste Etage en Portal derved 4 Lesinier med skarpe Capiteller af Sandsten hvorover en Hovedgesims af Træ belagt med Kobber." Vi mener her med sikkerhed at kunne sige, at ordet sandsten kun refererer til „Capiteller", med støtte i en senere taxation (1846), der udtrykkelig nævner „Sandstenskapitæler". En meget smuk opmåling fra tiden ca. 1840[8]) af østfløjen imod gården viser, at sviklerne i alle tre buer stod i blank mur samt at arkivolterne nøje svarer til dem, der ses på stikket i Danske Vitrivius; selve arkaden med pilastre og hovedgesims står pudset. På et fotografi fra 1851 ses tydeligt stenene bag afskallet puds i pilastrene, men her er sviklerne i midtbuen til gengæld pudset og smykket med en trekantet fylding.

Da Charlottenborg 1753 blev indrettet til akademi for de skønne kunster, overlodes portikken som atelier til billedhuggeren J.-F. Saly, der året efter ved Eigtveds død udnævntes til direktør. Dette brug ændrede dog ikke rummets udseende udover, at der opstilledes en stor jernkakkelovn med dobbelt opsats[9]). Efter al sandsynlighed er da den lille model til Danmarks berømteste billedhuggerarbejde, Frederik V's rytterstatue på Amalienborg, blevet til i dette rum, medens den endelige model i fuld størrelse udførtes i et i haven til dette formål opført atelier. Noget bekvemt arbejdssted har portikken dog næppe været: 1755 beskrives gulvet som opdelt i en midtergang af brædder og med fliser på begge sider, det hele var „ganske nedsiunken"[10]); ovnen kan næppe have gjort megen nytte, når man betænker, at begge ydervæggene bestod af brædder. Efter Saly's afrejse 1771 benyttedes rummet som magasin af kunstnerne og som gennemgang for Weidenhaupt og Preisler, der beboede embedsboligerne ved siden af.

Botanisk have

1777 skænkede kongen slotshaven ved Charlottenborg til Københavns universitet, for at der her kunne indrettes en botanisk have som afløser for den tidligere, der lå i Amaliegade[11]). Der nedsattes en kommission på tre medlemmer: konferensråd Theodor Holm, der bl. a. var dronning Juliane Maries kabinetssekretær, botanikeren C. F. Rottbøll og konferensråd P. Aagaard, der fik til opgave at forestå dette arbejde, et projekt, der iøvrigt allerede 1771 var blevet foreslået af den norske botaniker J. E. Gunnerus[12]).

Den 8. oktober 1777 underskrev kongen på Fredensborg en ordre til kommissionen om at træde sammen for at overlægge, hvorledes den af kongen skænkede have bag Charlottenborg bedst og billigst kunne indrettes til en botanisk have samt om at henvende sig til duelige håndværkere for at lade udarbejde tegninger og overslag, der derefter kunne indsendes til approbation[13]). Kommissionen valgte Harsdorff til arkitekt, og denne gik straks igang med arbejdet; som konduktør benyttede han den unge tyske arkitekt Adam Christian Neisse, der da besøgte Akademiet og netop havde opnået den lille guldmedaille[14]). Hovedopgaven bestod i en bygning, der kunne rumme såvel drivhuse som et bibliotek, gartnerbolig og nogle værelser for den botaniske professor, og det havde været kommissionens oprindelige hensigt at lade Harsdorff benytte murene i det gamle orangeri langs Ny-

8) Det kgl. Bygningsinspektorat. Findes i et bind med opmålinger af Charlottenborg udført antagelig i årene ca. 1835–45.

9) Inventarium 1755, slotsregnskaber før 1848, RA.

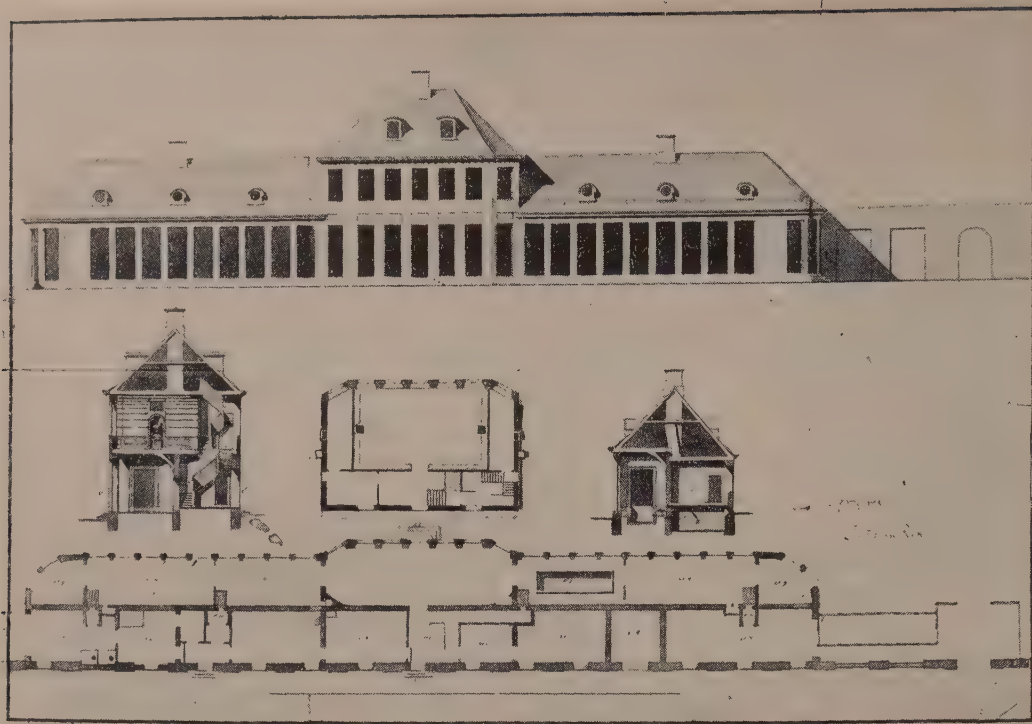
10) ad resol. af 12. maj 1755 (no. 784), RA.

11) Carl Christensen: Den danske Botaniks Historie I, 1924.

12) ibidem.

13) Indlæg til Sjællandske Tegnelser 1777 no. 615. RA.

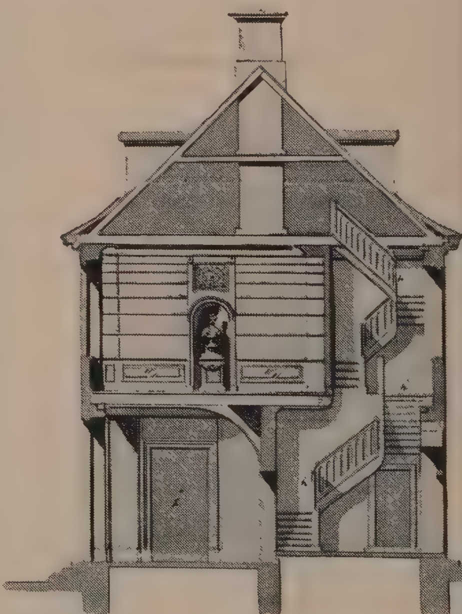
14) Hans virksomhed i Danmark har ikke hidtil været kendt udover hans studieår og medailler ved akademiet (Weilbachs Kunstnerlex., bd. III); den 15. juni 1779 fik han betaling for „at aftegne Magazin-Salen" i Den Kgl. Porcelainsfabriks gård på Købmagergade. (Casse Conto 1779, fabrikens arkiv, LA.).

C. F. Harsdorff: approberet tegning til Den Botaniske Haves hovedbygning. Façade imod haven, snit og planer. (Rigsarkivet)

havn. På dette sted projekteredes da også det nye hus, hvortil tegning og overslag blev approberet d. 8. juli 1778; Harsdorff havde tillige udarbejdet tegning til et auditorium, der var tænkt placeret i haven umiddelbart foran portikken (se bilag 1 § 2), men projektet blev forkastet som for kostbart. Kommissionen henledte nu majestætens opmærksomhed på selve portikken, der kun blev benyttet som magasin og gennemgangsrum, og allerede den 9. juli modtog Akademiet et brev fra sin høje præces, arveprins Frederik, sålydende: „For de botaniske Indretninger i Charlottenborg Have kunde den Sal som findes ved Jorden og Indgangen til Haven være overmaade vel skikket og da Overladelsen deraf sparer Kongen en Deel Penge ser Hans Majestæt gerne at bemeldte Sal til dette Brug bestemmes og det saa meget heller som en Bygning om den skulle opføres, ville fra den Side vanhelde Slottet. Dersom der da ej skulle være noget besynderligt derimod, maa det ske . . .“15). Akademimedlemmerne måtte bide i det sure æble, således som det refereres i dagbogen: „Efter nøje Overlæg besluttedes, at Akademiet ved en underdanigst P. M. henstillede til Hans Majestæt Kongen hvad der med Portværelset maa foretages. Og ifald H. M. allernaadigst fandt for godt at bemeldte Port eller Vestibule til Det Botaniske Brug skulle bestemmes, da fordristede Academiet sig i allerdybeste Underdanighed at bede, at de Herrer Professores Preisler og Weidenhaupt herefter ligesom tilforn i samme maatte beholde fri Gennemgang . . .“. Der var dog endnu et problem, der måtte løses. Den gamle udbygning af træ foran Portikken imod haven bar en altan, ud til hvilken der var adgang fra Akademiets forsamlingssal, den såkaldte kuppelsal. Udbygning og altan var næsten faldefærdige, Akademiet havde ikke midler til en istand-

15) Indkomne sager 1778, Kunstakademiets arkiv, RA.

Udsnit visende biblioteket

sættelse, men ville på den anden side meget nødig undvære altanen, som var medlemmerne „baade til Nytte og Fornøjelse“. Harsdorff tegnede da samtidig med portikkens indvendige dekoration en dorisk portal imod haven og med en ny altan til Akademiet (side 28). Tegningen blev approberet den 19. maj 1779 efter indstilling fra Holm, der samtidig fik tilladelse til at afholde udgifterne af en sum penge, som var skænket generalpostamtet af en vis Niels Munck, der til gengæld ønskede et postmesterembede[16].

Hovedbygningen

Den 14. juli 1778 opsattes en kontrakt[17] mellem Holm og murermester Hans Møller om murerarbejdet, der skulle udføres efter Harsdorffs tegning; i murerløn akkorderedes 800 rdlr. Tømrermester I. C. Suhr lagde slyngværk og nedrammede pæle, thi, hedder det, „formedelst at de grundmurede Skillerum i den gamle Bygning ikke passede efter de nye, maatte samme nedbrydes og ny Grund graves“. Den hidtidige opfattelse, at det gamle orangeris mure delvis blev benyttet, er følgelig forkert. Den 12. december holdtes rejsegilde, og til fordeling mellem håndværkerne udbetaltes 6 rdlr. i drikkepenge. En ubehagelig forstyrrelse i arbejdet forårsagedes den 31. marts det følgende år, da krudttårnet i Rosenkrantz's bastion sprang i luften; mange mennesker dræbtes og såredes, ligesom der forvoldtes store materielle skader rundt om i byen, heriblandt også på nybygningen ved Charlottenborg, hvor taget ganske blev revet op. I de følgende måneder skred arbejdet rask fremad, hovedindgangen imod Nyhavn fik en sandstensportal med sparrehovedgesims, og stukkatør Paulus Lorenz[18] smykkede havefaçaden med klassicistiske ornamentbånd og profilerede fyldinger samt opsatte en loftsroset med en krans af egeblade i biblioteket. Dette rum har haft Harsdorffs særlige interesse, og der blev intet sparet, for at udsmykningen kunne blive den smukkest mulige. Snedker L. Thielemann lavede reoler på væggene og i brystningen skriveklapper til at trække ud; desuden 4 ovale rammer med perler til gipsstykkerne på vinduespillerne og profilerede lister omkring de to nicher. Maler Leegaard malede væggene m. m. „pallie“, d. v. s. strågult, lagde forgyldning over kridtgrund på medaillonrammerne samt malede gulvet med træådring efter at have anstrøget det 3 gange. En anden maler, J. W. Schurman, har skrevet en regning, der lyder: „Malet i det botaniske Bibliotek fem medaillons i Grunden Lappislaze og overtrukket med vid fernis, paa samme Grund malet 5 Hoveder af Muserne vit i vit, derfor 15 Rdlr.“ Det er ikke klart, hvor disse hoveder har siddet, muligvis har det været i et af de små siderum, der hørte til biblioteket. Schurmann dekorerede tillige nicherne med mosaik og ligeså en fylding over nicherne „aftrukket med Musaik“; i et værelse med grå vægge malede han „en antik bort med vide slyngede bon inden i borten coleurreret blomster med en gul stok paa hver side af bonet“, altså en gracil dekoration efter det pompeianske. Forneden i stueetagen malede han desuden en ranke af caprifolium på 68 alens længde. I nicherne i biblioteket opstilledes to buster, A. G. Moltke og Otto Thott, udført af Hartman Beeken[19]),

16) Generalpostamtets kgl. forestillinger 1779, fol. 262, RA.

17) De i det følgende citerede kontrakter, regninger m. m. findes samlet i indlæg til Sjællandske Missiver 1788 no. 239–41, RA. – Her ligger tillige Harsdorffs approberede tegning til hovedbygningen samt planer over haven.

18) Paulus Lorentz (1729–85) nævnes som mursvend hos J. C. Conradi 1755 (Murlaugets arkiv), indtoges som mester uden at gøre mesterstykke 1771, tog borgerskab i Kbh. 1777, titel af hofgipser. Arbejdede meget for Harsdorff, bl. a. i pavillonen på Andebakken 1784 og i kronprinsens audiensgemak på Christiansborg s. a.

19) Regningen indsendtes efter Beekens død af hans søster Henriette Maria Beeken, se også V. Thorlacius-Ussing i Kunstmuseets årsskrift 1931 s. 252. – Et eksemplar af Thotts buste findes på Det Kgl. Bibliotek.

og de før omtalte gipsmedailloner på pillerne må findes blandt de 18 portrætmedailloner af Wiedewelt, som kunstneren leverede i tidsrummet 1779–81, nemlig: Frederik V, A. G. Moltke, J. H. E. Bernstorff, Tyge Brahe, Holberg, H. Gram, Ole Worm samt muserne Urania, Thalia, Clio og Polyhymnia à 8 rdlr. (1779), „efter forlangende forfærdiget af nyt trende Portraiter Originaler en medaillon“: Simon Paulli, Thomas Bartholin og Ole Borch à 25 rdlr. (ligeledes 1779) samt 4 Muser: Calliope, Erato, Terpsichore og Euterpe à 8 rdlr. (1781)[20]. De øvrige 14 medailloner var anbragt over dørene mellem drivhusets syv afdelinger i stueetagen, således som det var angivet på den i Neisses regning under § 11 nævnte tegning (bilag 1).

Kolonnaden og portikkens ombygning til læsesal

Netop som arbejdet med portikken skulle begynde, rejste Neisse hjem, og Harsdorff måtte se sig om efter en ny konduktør; valget faldt på en anden ung tysker, Johan August Arens[21]), der i et års tid havde besøgt Akademiet. Han ledede arbejdet fra august, og håndværkerne var de samme som på hovedbygningen. Tømrermester Suhr tog den gamle træportal med altanen ned, rammede pæle og lagde slyngværk, over hvilket murermester Møller opførte et muret fundament til kolonnaden. Portikkens buer blev tilmuret, i sidebuerne blev der anbragt vindueskarme og i midten en dørkarm imod haven, medens midtbuen imod gården helt tilmuredes med en flad niche. Den 10. august 1779 opsatte Holm en kontrakt med stenhuggermester Schrøder om kolonnaden, hvori det bl. a. hedder: „Denne af Bornholmsk Sandsten som mig frit leveres med 8 Piller efter dorisk Orden opførende Collonade haver jeg . . . paataget mig efter den af Hr. Professor og Hofbygmester Harsdorff derover gjorte Tegning.“ For arbejdet akkorderedes 1200 rdlr., men da regningen i november 1782 blev præsenteret, var der løbet 46 rdlr. 1 mark og 6 skilling på, dels for fornyelse af nogle sten i „det gamle Architrav Gesims i den gamle Mur“, dels for fliser til „Trotoiren eller Gangen imellem Kolonnerne og Formuren af Læsesalen.“

I selve portikken udførte stukkatør Lorentz det smukke loft efter tegning[22]) samt pudsede væggene og påsatte støbte ornamentbånd, „Allegrekken“ som han kalder dem; desuden anbragte han 8 „antigue Köpfe“, portrætmedailloner af gips, som blev leveret af Dominicus Gianelli tilligemed 16 små rosetter[23]). Harsdorffs svoger, Hofsten- og billedhugger Jens Karlebye skar ornamenter i træ til dørstykkerne: 6 éns ornamentfriser og 20 rosetter; disse sidste blev senere forgyldt af maler Leegaard. 1783 kom en regning på endnu 10 rosetter fra en billedhugger Holst[24]), antagelig er det dem, der anbragtes over nichen. I foråret 1782 blev gulvet lagt med nye ølandsfliser, og i nichen anbragtes Frederik V's buste. Denne var 1779 blevet bestilt hos Hartman Beeken i marmor, men ved kunstnerens død 1781 var den endnu ikke færdig; hugningen fuldførtes da under Wiedewelts opsyn og af hans elev Kindgren. Samtidig udførte Wiedewelt efter bestilling fra enkedronning Juliane Marie et postament til busten med en inskription forfattet af Luxdorph[25]). Skønt stenene til kolonnaden var blevet bestilt i juli 1779, kunne in-

20) Weilbachs Kunstnerlex., bd. III, Wiedewelts oeuvreliste. – Det fremgår af Wiedewelts Regning 17), at de tre af portrætmedaillonerne udførtes på bestilling til biblioteket. Medailloner med portrætter af Bartholin, Borch, Paulli og Worm findes på Sorø Akademi. Medaillonerne med muserne udførtes 1. gang 1776; eksemplarer på Korselitze.

21) Weilbachs Kunstnerlex., bd. I. – Iflg. meddelelse fra dr. phil. Ulrich Nabel, Hamburg, findes en ansøgning bevaret fra A., hvori han oplyser, at han har studeret hos Harsdorff, og hvori han blandt sine arbejder i Danmark nævner forelæsningssalen i den botaniske have og interiører på Krenkerup på Lolland. Om sidstnævnte arbejde vil senere blive givet nærmere oplysninger.

22) Loftet fornyet 1904 af Albert Jensen.

23) I Gianellis katalog, aftrykt i Fra Arkiv og Museum, 2. rk. 1, nævnes både antikke hoveder i medailloner og rosetter „fra 32 til 3 Tommer“.

24) Antagelig identisk med en billedhugger H. C. Holst (Weilbachs Kunstnerlex., bd. 1), der 1791 boede på Charlottenborg.

25) „Efter Holmskjolds Begæring giort Opskrift paa Fr. 5.s Buste i den botaniske Hauge“ (Luxdorffs Dagbøger II, 1781, den 11. oktober.) Busten flyttedes 1832 til havens nye auditorium og opstilledes endelig efter havens flytning 1874 på sin nuværende plads i det store væksthus.

26) Indlæg til Sjællandske renteskriverkontors journal 12 no. 960 1782, RA.

Bilag 1

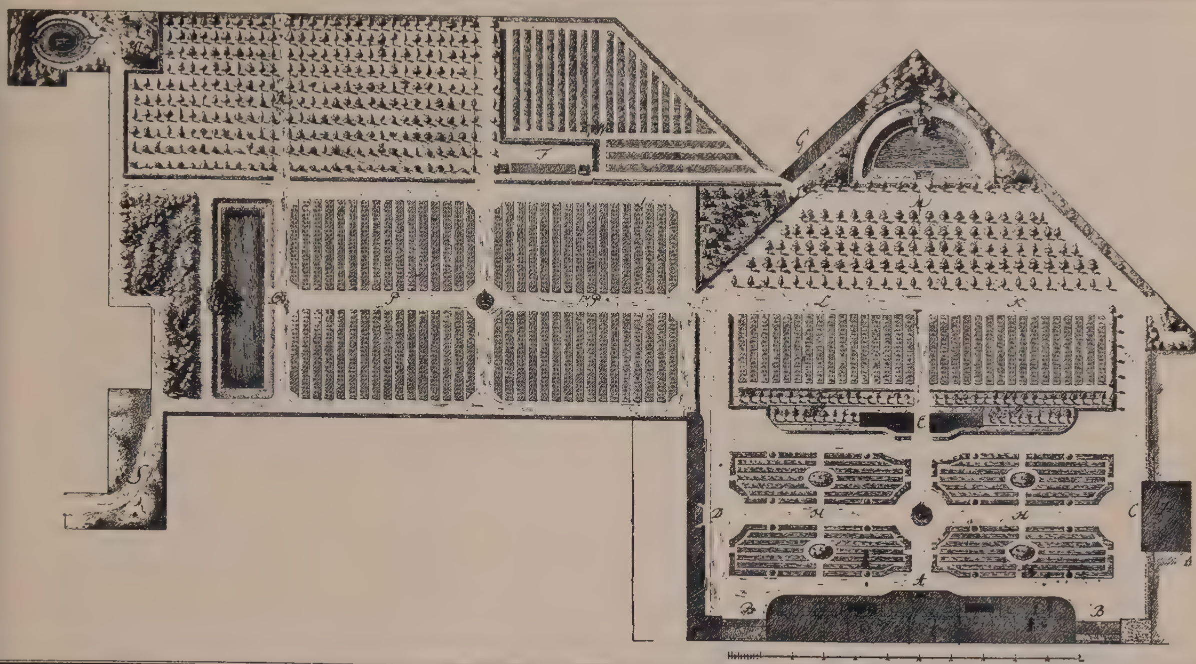
Regning fra Adam Christian Neisse.

Allerunterthänigste Rechnung.

Auf befehl Eur. Hoch wohl und edelgebohrne Herrn Justitz Rath und königl. Hofbaumeister Harsdorff habe endes untergeschriebene bey Aufführung der neuen Gebäude auch den neu angelegten botanischen Garten folgende Zeichnungen vorhero und in der Zeit als dieselben Gebäude sind aufgebauet worden, verfertiget; und die dabey nöthige Aufsicht bey diesen Gebäuden wie auch die bestellungen an oben erwähnten Herrn Justitz Rath zu besorgen gehabt.

1) Zu der Original Zeichnung den im Garten darzu erwählten Platz aufgemessen und nach Verlangen gezeichnet dabey zugleich eine Copie vor die Werckleute verfertiget jedes bestand in zwei Gründen, eine Facade und zwei Profilen.

2) Zu den ersten Project des Saales so vor den Charlottenborger Schlosse nach dem Garten zu sollte angebracht werden eine zeichnung gemacht, darauf ein Grund, 2 Facaden und 2 Profilen gezeichnet waren.

Plan over Den Botaniske Have med indtegnede bygninger: A hovedbygningen langs Nyhavn, C forelæsningssalen i portikken, D Guiones koldhus. 1784 (Rigsarkivet)

3) *Zu Decorirung der Nischen in mittelsten grossen Treibe: Hause eine Zeichnung verfertiget so auch einen Grund und Facade bestand.*

4) *Eine Zeichnung von der Treppe weil sie bey Veränderung des Saales musste anders angebracht werden als sie in der Originalzeichnung befindlich war.*

5) *Zu der bibliotheck ein zeichnung gemacht so auch 3 Profilen und einen Grund Riss bestand.*

6) *Zu der Thüre zum Haupteingange von Neu Hafen die zeichnung bey dem darselbst angebrachten steineren gerüste verfertiget.*

7) *Zu den mittelsten Treibe Hause von drei darinnen angebrachten Decoration eine Zeichnung gemacht.*

8) *Auf der Originalzeichnung die in dem Bau vorgefallen Veränderungen aufgezeichnet.*

9) *Eine zeichnung gemacht zu den zwei kleinen neben Treibe-Hausen so auch bey den Enden des Haupt Gebäudes sind gebauet worden.*

10) *Zu der Collonade und der darüber angebrachten Gallerie so vor den Charlottenborger Schloss; nach dem Garten zu soll angebracht werden wie auch von dem dabey befindlichen Saale zwei verschiedene Zeichnungen dazu verfertiget.*

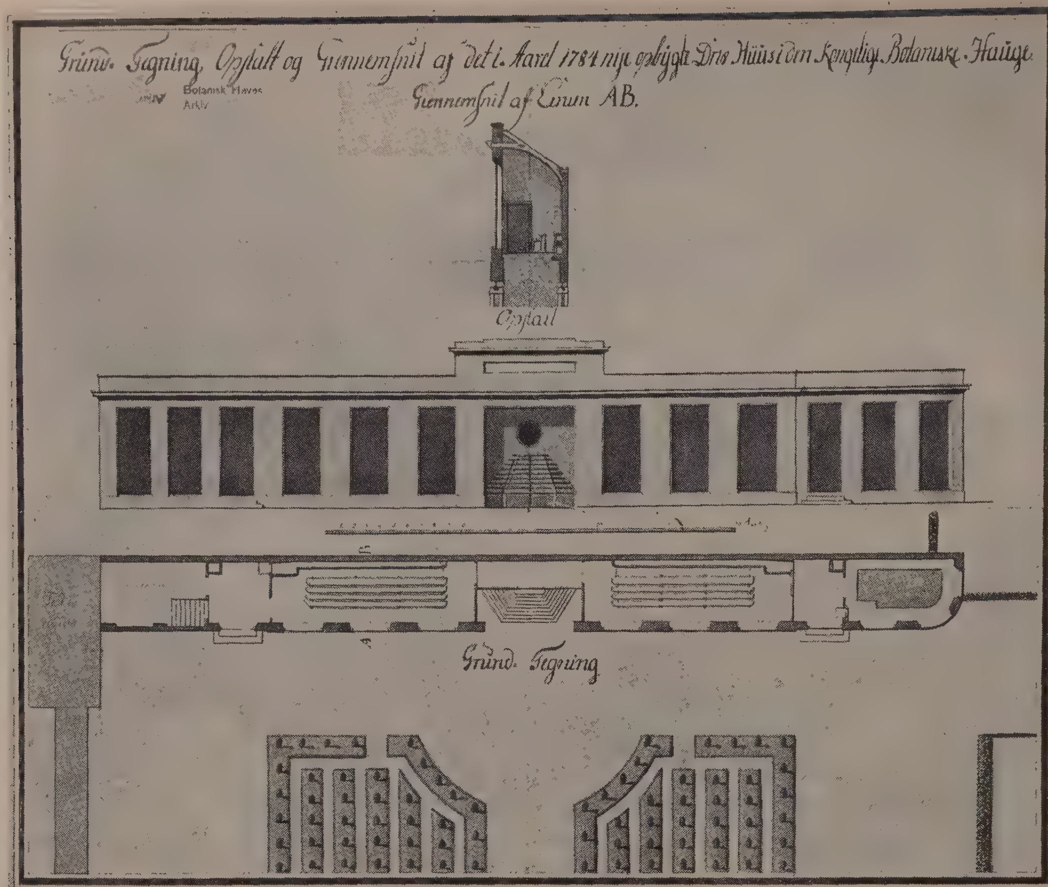
11) *Zu anbringung der medaillons über die Thüren in dem Treibe Hausen ein Zeichnung gemacht.*

12) *Zu den postament so in den Nischen des mittelen Treibe Hauses wo erstlich eine abgekürzte Collone mit eine brust bild solte darauf zu stehen kommen nachher aber bey Veränderung eine Figur mit ihren Peidestal angebracht und zur richtigen Ausbreitung dem bildhauer eine spezielle Zeichnung davon habe überliefern müssen.*

spektør Birch ved stenbruddet på Bornholm først 1782 efter gentagne rykkerskrivelser meddele, at de den 4. juni s. a. lykkeligt var indladet[26]). Kolonnaden rejstes dog inden årets udgang, og arbejdet var dermed fuldført.

Det synes udenfor enhver tvivl, at det på side 28 gengivne sæt tegninger til kolonnaden og læsesalen stammer fra Arens' hånd. Målestokken er angivet på tysk, hvor Harsdorff altid i tegninger fra disse år anvender dansk, og hele tegnemåden er Harsdorff fremmed. Men bortset herfra ville vi dog ikke, selv uden at paterniteten var arkivalsk dokumenteret, have tilskrevet andre end Harsdorff selve inventionen, udkastet bag Arens' tegninger. Stilen er i alle detailler særdeles karakteristisk for ham: balkonens balustre er af nøjagtig samme type som balustrene på Herkules-pavillonen (1773) – hvis søjler iøvrigt også er doriske – og læsesalens hele udsmykning svarer nøje til det samtidige Teaters på Fredensborg (1778), der er kendt fra bevarede tegninger. Her genfinder vi detailler som rosetter, indskudte ornamentbælter og antike hoveder; vi tager næppe fejl i at antage J. F. Neufforge's Recueil élémentaire d'architecture 1757 ff. for den inspirationskilde, hvorfra Harsdorff har hentet denne interiørstil. Også panelet i biblioteket er en type hyppigt anvendt af Harsdorff, bl. a. i den bekendte stue i Høegh-Guldbergs lejlighed i Prinsens Palæ (1777).

Det sidste arbejde i Den Botaniske Haves her behandlede byggeperiode var opførelsen af et koldhus 1784. Rent uvilkårligt ville man regne med, at Harsdorff som arkitekt for den botaniske kommission også havde leveret tegning til denne bygning, skønt hans navn ikke er nævnt i bilagene, men to regninger heriblandt sår tvivl med hensyn til arkitekten. Den ene er fra Arens og lyder: Auf Befehl . . . habe den botanischen Garten aufgemessen

Guiones koldhus. Farvelagt tegning 1784 (Botanisk Bibliotek)

und eine Zeichnung davon verfertiget wie auch eine Zeichnung von eine Treib Hause zu kalte Gewächse, welcher in selbigen Garten soll aufgeführet werden. 12. Marts 1783". Den anden regning er fra arkitekten J. B. Guione[27]) og lyder: For at forandre Tegningerne til det i Aaret 1784 nye opbygte Drivhus og siden efter Husets Opbyggelse at opmaale og forfatte en accurat Plan derover samt for Opsigt med Arbejdet fra Begyndelsen til Slutningen. 25. Januar 1785". Vi må antagelig forestille os arbejdsfordelingen således: Harsdorff har ladet Arens udarbejde en tegning; utilfreds dermed har han videre efter Arens' hjemrejse til Tyskland ladet Guione omarbejde den og samtidig benyttet ham som konduktør (Guione har attesteret og anvist alle håndværkerregningerne). Guiones bevarede tegning viser en ganske enkel bygning med den karakteristiske, lave attika, som vi kender fra mangfoldige huse af Harsdorff og hans elever. Huset åbner sig i midtfaget med en dyb niche, hvori der var arrangeret et „Blomstertheater". Huset, der rejstes vinkelret på Hovedbygningen og ved dennes østlige hjørne, stod færdigt i september 1784; blandt håndværkerne skal nævnes stenhugger Schrøder, der leverede brystgesims og sokkel til attikaen, og gipser Lorentz.

Da indretningen af haven var helt færdig, indsendte Holm, der i mellemtiden var blevet nobiliteret under navnet Holmskjold, og Rottbøll 14. maj 1787 en samlet beretning med bilag

For dette Arbejde der er paabegyndt 12 Januar 177[…] og afsluttet 29 May 1779 med ialt 132 Dage fordre[…] 70 rdlr. 8 Sk.

Koppenhagen 29 May 1779

Harsdorff attesterer *Adam Christian Neisse*

Bilag 2

En ny Regning for Arbejde i Tidsrummet 7 Juni ti[…] 31 Juli 1779 saalydende:

Auff befehl . . . habe bey weitern ausbau der neue[…] Gebäude auf den neuangelenten bot. Garten wie auc[…] bey den darselbst neu auf zu führende Collonade a[…] der Charlottenborger Schlosse vor die Werckleute fol[…] gende Zeichnungen verfertiget imgleichen die dabe[…] nöthige Aufsicht bey diesen Gebäuden und bestellunge[…] an oben erwähnten Herrn Justitsrath zu besorge[…] gehabt.

1) *Vor den Stuccatur- und Gipser verschieden[…] Zeichnungen gemacht.*
2) *Vor den Bildhauer Herr Becken von den Nische[…] in den mittelsten Treibehause eine Zeichnun[…] verfertiget.*
3) *Zu der bibliotheck und den lesesaale unten Char[…] lottenborger Schlosse verschiedene Zeichnungen z[…] postamenten gemacht und vor die Tischler eben[…] fals verschiedenes ausgefertiget.*

Bilag 3

Regninger fra J. Arens.

Auf Befehl eurer hoch und wohlgeb. Conference Raad Holm habe . . . zu den neue eingerichteten Lesesahl im bot. Garten die dazu nötige Zeichnung verfertiget und die dabey mir zukommenden Aufsicht von August 1779 bis April 1780 zu besorgen gehabt.

1781, 17 Januar **J. Arens**

For forfærdigelse af 5 Tegninger til Læsesalen med den indre Dekoration af Gips. udført efter Holmskjolds Ordre.

1782 11 April. **J. Arens**

27) Weilbachs Kunstnerlex., bd. 1.

28) Se 17).

29) Indk. sager 1817 og brevjournal 1817, Kunstakademiets arkiv, RA. – Meddelt i P. Johansen og Fr. Meldahl: Kunstakademiet, 1904, s. 560, hvilket Weilbach mærkværdigt nok synes at have overset.

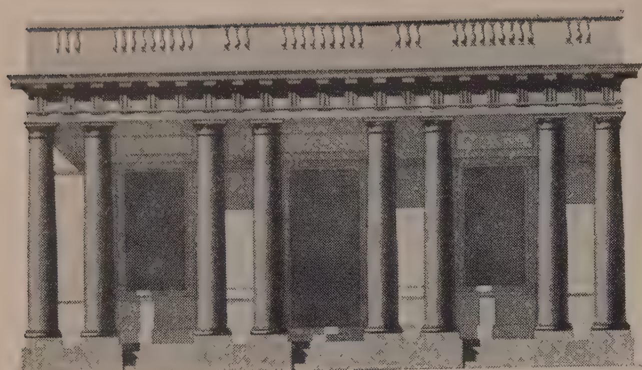

C. B. Hornbeck: tegning til ændring af vinduer imod gården. 1832 (Nationalmuseets 2den afdeling)

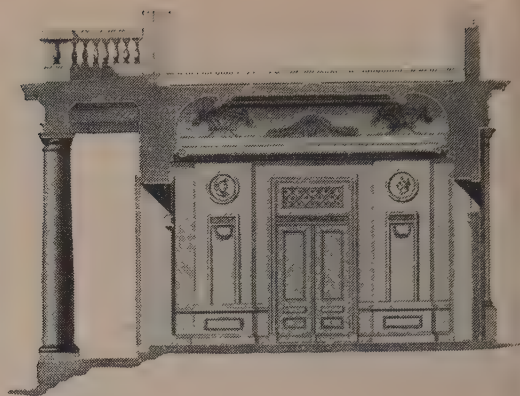

Udsnit af maleri af V. Bendz. ca. 1825 (Øregaard)

til kongen. Det fremgår heraf, at de samlede udgifter havde beløbet sig til 21.425 rdlr. De foreslog samtidig at lade tegningerne stikke i kobber, „da det i flere Henseender kunne have sin Nytte, om samme offentlig blev bekendtgjorte“. Dette blev også bevilliget ved et kgl. reskript af 2. april 1788, hvori det bl. a. hedder, at udgifterne til trykningen må udredes af overskuddet af den agende posts indkomster[28]. Af ukendte årsager blev planen opgivet.
Det botaniske auditorium i portikken bestod indtil 1807, da det efter Københavns bombardement i september blev benyttet til andet formål; først efter en istandsættelse 1816 toges det atter i brug, denne gang lige til 1832, da haven fik et nyt lokale og salen gaves tilbage til akademiet. Den smukke kolonnade viste sig at være dårligt bygget, stadige reparationer tyngede universitetets budget, og i 1817 stillede man rentekammeret et forslag om at tage den ned. Kammeret forespurgte akademiet, om der var noget at erindre herimod, hvilket ikke var tilfældet, når blot man i stedet ville bekoste en liden balkon med et jerngelænder uden for døren til kuppelsalen; dette blev straks bevilliget, og kammeret meddelte ved en skrivelse af 29. september samme år, at man havde tilkendegivet den konstituerede hofbygmester, arkitekt P. K. B. Jessen, at portalen skulde borttages[29]. Jessens navn optræder hyppigt i bygningsadministrationens journal i de følgende måneder vedrørende restaureringsarbejder på Charlottenborg, bl. a. attesterer han stenhuggerregninger, men da disse ikke altid er specificeret, har det ikke været muligt at fastslå tidspunktet for portalens nedbrydning; sokkelpartiet med de tre trapper blev stående, og den nye, smalle balkon støttedes i begyndelsen – hvis man da tør dømme efter et maleri af V. Bendz fra ca. 1825 (Øregaard-Museet) – af søjlestumper. På et snit gennem østfløjen, der må henføres til tiden ca. 1835–45, ses balkonen båret af volutkonsoller, balkongitteret ses på Eckersbergs bekendte tegning i kobberstiksamlingen. Andre billeder (et maleri af C. A. Kølle og et usigneret maleri, begge i Bymuseet) viser østfløjens midtparti i tiden ca. 1850, alle spor af den oprindelige arkade er forsvundet, over sidevinduerne ses rektangulære blændinger og mellem 1ste og 2den etage et profileret gesimsbånd. Da salen i portikken 1832 blev tilbagegivet akademiet, bevilligedes 787 rdlr. til dens istandsættelse; arkitekten C. B. Hornbeck ledede arbejdet og leverede bl. a. en tegning til nye vinduer imod gården. Forslaget blev ikke fulgt, Harsdorffs døre og vinduer og den tilmurede midtbue forblev uændret lige til Meldahls ombygning 1883. Ved reparationen 1832 nedtoges Gianellis antike hoveder og vægfelternes øvrige stukdekoration. Sådan var situationen, da Thorvaldsen i efteråret 1838 vendte hjem for at tilbringe sine sidste år på Charlottenborg.
Forud for hans ankomst havde man været travlt optaget af at indrette et atelier i portikken, hvor en række af kunstnerens hjemsendte arbejder var blevet opstillet og tillige i naborummet imod syd, hvorfra en trappe førte op til lejligheden. Thorvaldsens biograf, J. M. Thiele, har givet et levende billede af den storstilede modtagelse, og det hedder her bl. a. „Vognen blev trukken [af Folk, ikke af Heste] igennem Charlottenborgs Port og heelt ind i Gaarden, hen foran Indgangen til hans kiøbenhavnske Studio;

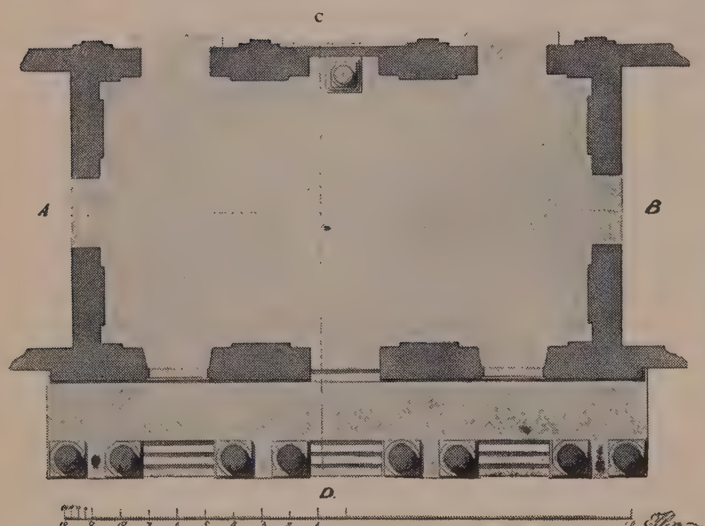
Facade

Tværsnit C-D

Længdesnit A-B

Plan

Længdesnit B-A

J. A. Arens efter C. F. Harsdorff: fem tegninger til kolonnaden og forelæsningssalen i portikken ca. 1779-82 (Botanisk Bibliotek)

der blev han i de oplyste og med Blomster smykkede Rum først hilset af sine gamle Venner fra Rom, hans egne hidsendte Arbejder, og ret vel tilmode tilkastede han dem, en efter anden, en venlig Hilsen. Døren udtil Gaarden stod aldeles aaben og var opfyldt af Tilskuere ...". Om aftenen modtog Thorvaldsen, stående i det åbne vindue imod haven, et fakkeltog, hvori deltog yngre kunstnere, der kom gående med musik i spidsen gennem havens gange. Da de havde sunget en sang af Chr. Winther, kastede de faklerne i et bål, og Thorvaldsen underholdt sig en tid med sine beundrere. Thiele fortæller den pudsige episode, da Thorvaldsen gik på visit hos Botanisk Haves direktør, professor J. W. Hornemann, i den tro, at det var hans ungdomsven, maleren Hornemann, der boede der, og først bagefter fik fejltagelsen opklaret, da han udtrykte sin forundring over ikke at have truffet Hornemann[30]). I de seks år, han boede på Charlottenborg, kom der ofte fornemme gæster for at bese atelieret, bl. a. kom

30) Når Sigurd Schultz i sin bog „Da Thorvaldsen kom hjem" fortæller, at baronesse Stampe indledte sit bekendtskab med Thorvaldsen ved et besøg i 1839 hos sin svoger, professor J. F. Schouw, „der var Direktør for den botaniske Have og altsaa boede i Hus med Kunstneren", er dette ikke rigtigt. Hornemann var direktør til sin død 1841, og Schouw flyttede først ind i sin embedsbolig til april flyttedag 1842. Om hans tidligere adresser henivses til Krak's Minderige Huse, 1922.

J. W. Gertner: Thorvaldsens Atelier ca. 1838. (Maleri i Randers Museum) maleren har udeladt cornischens dekorationstuk

kongeparret ofte på besøg. Wilckens fortæller[31]), at dronningen ved een lejlighed traf Thorvaldsen i nattøj, slåbrok, umage sokkel og fladtrådte tøfler, men desuagtet bød hende på en promenade i haven. Ved hans død 1844 stod en række halvfærdige arbejder i de to atelierrum, og kort efter, at boet var taget under behandling, blev executorerne enige om at fortsætte atelier'et „saaver med Hensyn til Bestemmelsen i Kunstnerens Testamente, at de ufuldendte Arbejder skulde fuldføres, som i Betragtning af Ønsket om at erholde de Konstgienstande, der ikke af Konstneren selv var påbegyndt i Marmor, udførte i dette varige Materiale"[32]). Først i efteråret 1853 blev alle skulpturarbejderne flyttet efter ønske fra kunstakademiet, som selv havde brug for lokalerne[33]). Efter den botaniske haves flytning til det nuværende anlæg ved Østervold, blev Harsdorffs bygninger imod Nyhavn nedbrudt 1875, og haven, der ifølge Fr. Thaarup havde været aaben for „Familier og Blomsterelskere af den dannede Klasse Torsdage 2–4"[34]), blev tilligemed de forskellige væksthuse sløjfet og indlemmet i det nye kvarter Gammelholm.

Portikkens midtfag imod haven var i rummets funktionstid som

31) C. F. Wilckens: Træk af Thorvaldsens Konstner- og Omgangsliv, 1874.

32) Medd. fra Schouw 1846 i Thorvaldsens Museums arkiv.

33) Museets bestyrelsesprotokol. Referat af møde den 18. oktober 1853.

34) Fr. Thaarup: København, 1828.

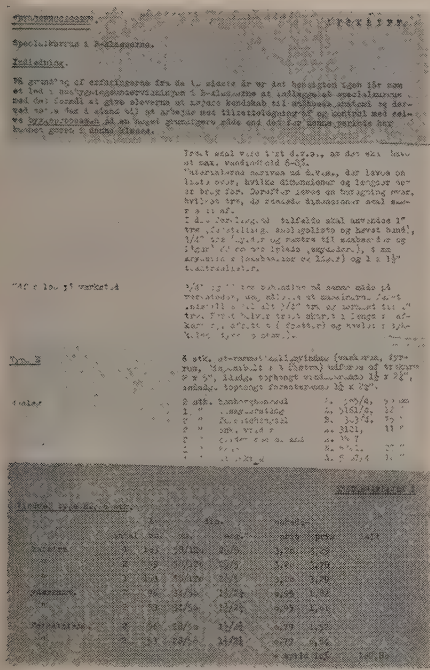

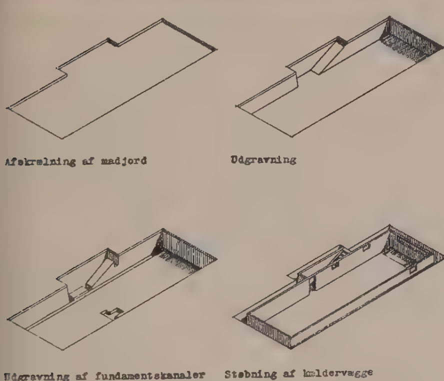
Fotografi fra 1851 af Bissens Landsoldat udstillet i Charlottenborgs gård foran portikken.

atelier blevet udvidet opad, således som det ses på et fotografi fra ca. 1880, gengivet i Charlottenborgbogen. Vinduets overkarm nåede op til kuppelsalens balkon. Ved Meldahls hårdhændede, men i høj grad tiltrængte restaurering i 1883 førtes portikken tilbage til den skikkelse, man mente den oprindelig havde haft. Arkadens pilastre og gesimsværk fornyedes i sandsten imod gården og kopieredes nøjagtigt på façaden imod haven, hvor den nye udstillingsbygning blev opført. Mærkelig nok gennemførte Meldahl ikke arbejdet i dets fulde konsekvens, idet han lod sidebuerne til begge sider forblive tilmurede. Pladsen imellem udstillingsbygningen og østfløjen blev opfyldt og planeret, hvorved trappen op til portikken forsvandt. I 1922 åbnedes portikken helt imod gården, det var arkitekt Magdahl Nielsen, der ledede pette arbejde, udført i anledning af en aftenfest i gården til ære for det italienske kongepar. Måtte et andet celebert besøg lokke akademirådet til at gennemføre åbningen af de to resterende buer og således føre bygningen tilbage til den skikkelse, som den ukendte arkitekt oprindelig har givet den.

KUNSTAKADEMIETS BYGNINGSSKOLE 200 ÅR

31. marts 1754 - 31. marts 1954

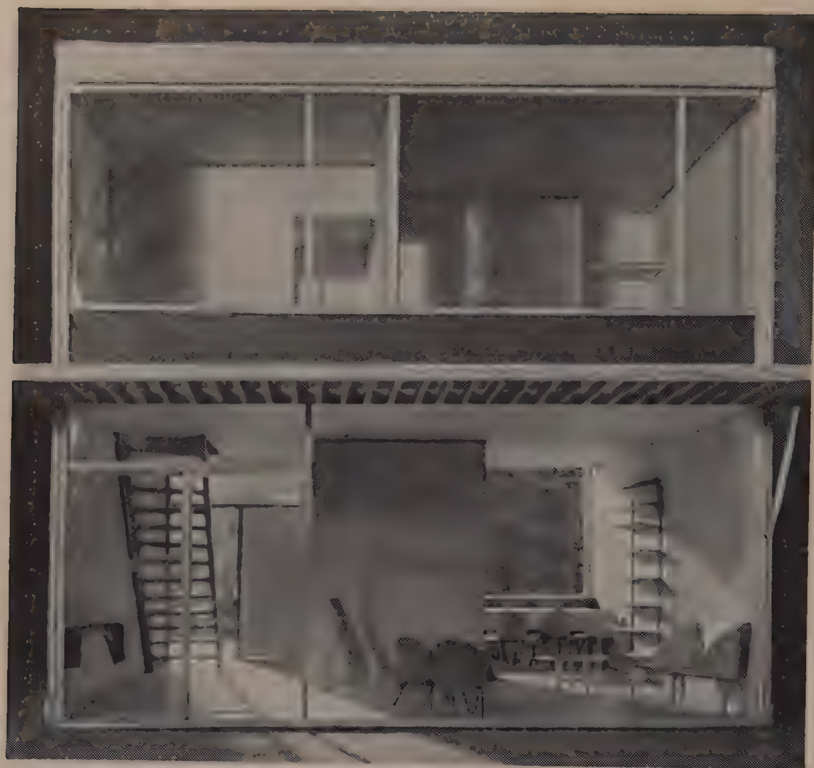
I Forskolens B-klasse har der i de sidste år været afholdt et specialkursus „Byggeprocessen". Elevernes arbejde har bestået i at gennemgå byggeriets forskellige faser ved et konkret projekt; man har dels arbejdet med en „Fortællende Beskrivelse", til elevernes orientering, dels en „Arbejdsbeskrivelse" svarende til virkeligheden og dels „Prisberegninger"; disse forskellige arbejder og undersøgelser giver tilsammen et godt billede af hele byggeprocessen. Samtidig udarbejder elevholdene en række instruktive tegninger, hvoraf et typisk eksempel vises. (Professor Poul Kjærgaard)

På de følgende sider vises nogle eksempler på elevarbejder fra Kunstakademiets Bygningsskole. Det er ikke hensigten at gøre status, ej heller at give detailleret indblik i undervisningsformen; formålet er på baggrund af det celebre jubilæum i nogle glimt at vise lidt af det, de studerende arbejder med idag.

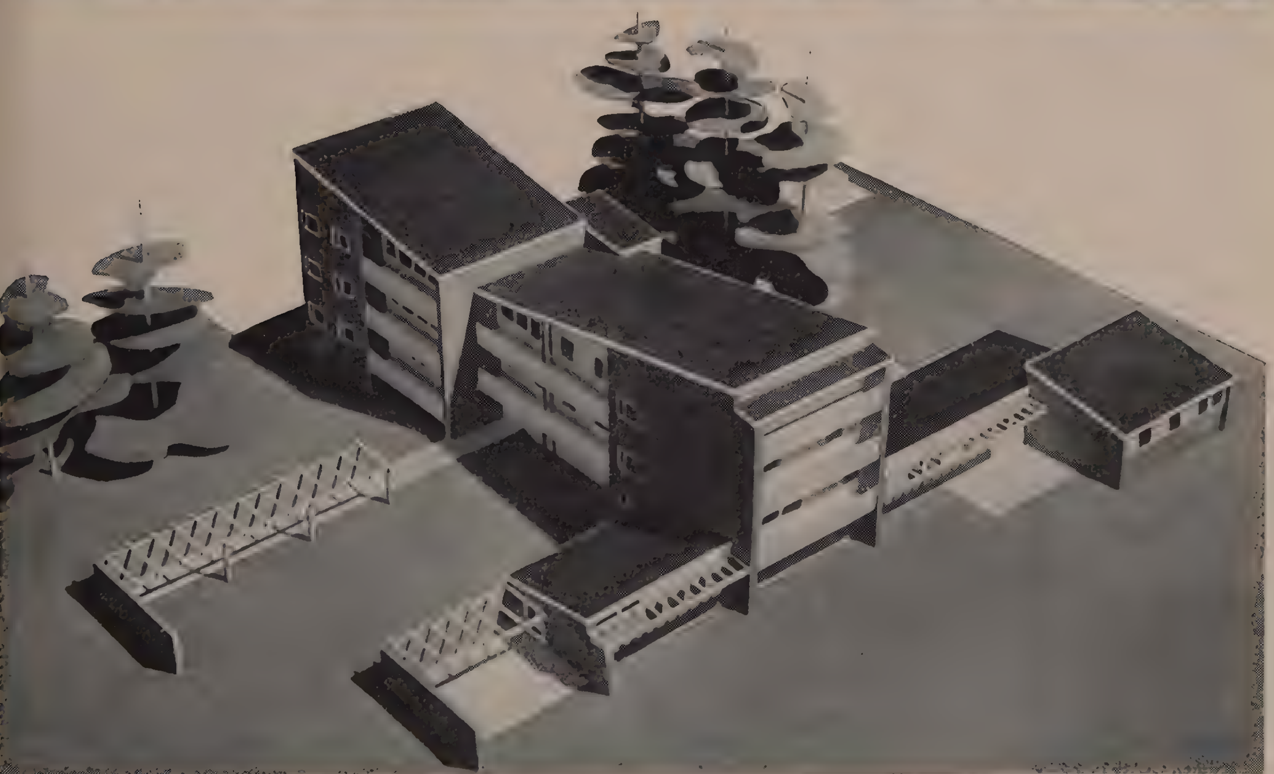
Den første del af studiet går med at sætte de studerende ind i byggeriets almindelige praktiske og tekniske problemer, og først efter at Forskolens 2 år og Hovedskolens 1. klasse er gennemgået får de studerende lejlighed til at arbejde med mere selvstændige opgaver. Den grundlæggende undervisnings afgørende betydning anfægtes ikke af, at der i den følgende billedkavalkade ikke er medtaget eksempler fra disse skoleår. En retfærdig gengivelse af arbejdet i Forskolen og H1 kan ikke ske forsvarligt ved afbildning af nogle enkelte elevarbejder, og vi har derfor renonceret. Dog er der i marginen på denne side vist en montage af et par afsnit fra arbejdet med byggeprocessen i Forskolens B-klasse, et holdarbejde, som peger hen mod en ny udvikling i arkitekt-undervisningen.

De gengivne arbejder er alle udført i Hovedskolens 2. og 3. klasse, og der vises også et enkelt afgangsprojekt. De er udvalgte for at give et indtryk af mangfoldigheden i arbejdsopgaver – en mangfoldighed, som også åfspejler arkitekterhvervets store område – og tillige for at vise, at der ikke fra skolens side er noget ønske om en ensartet udtryksform, et stilmæssigt ensrettet præg, som man kender det såvel fra Beaux-arts skolerne som fra de ensrettet modernistiske skoler. På den anden side afspejler elevarbejder naturligvis tidens arkitekturstrømninger, ofte endda mere outreret end de kan udfolde sig i det praktiske liv. Og heri gemmer sig måske et kardinalspørgsmål for arkitektuddannelsen: skal undervisningen så nøje som muligt knytte sig til det praktiske arkitektarbejde og til virkelighedens muligheder, eller skal de studerende have mulighed for en friere og mindre bunden udfoldelse? Blandt afbildningerne er både luftslottene og de realisable projekter repræsenterede.

Arbejdsformen har ved løsningen af alle større opgaver udviklet sig til holdarbejde, den enkelte studerende er medarbejder ved det store arbejde i et hold af elever. På denne måde har Akademiet givet eet svar på det førnævnte spørgsmål: man søger at tilpasse arbejdsformen til kravene og forholdene i det virkelige liv, hvor „team-work" jo er en realitet, uden samtidig at tage glæden ved en mere fri opgavestilling fra de studerende. j.m.

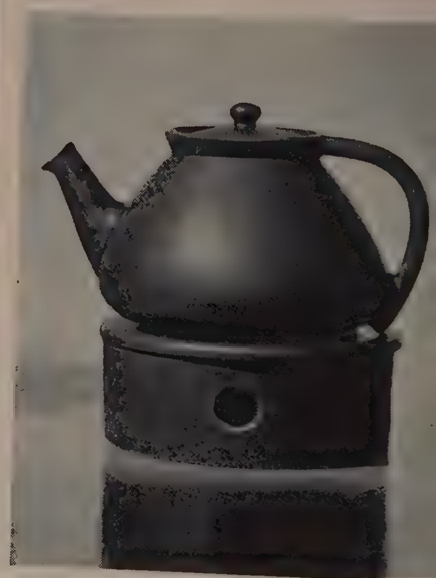

Der arbejdes i udstrakt grad med anskuelige modeller, som for eksempel de to her gengivne, der viser to forskellige eenfamiliehusprojekter. (Professo Palle Suensons afdeling. H_2*)*

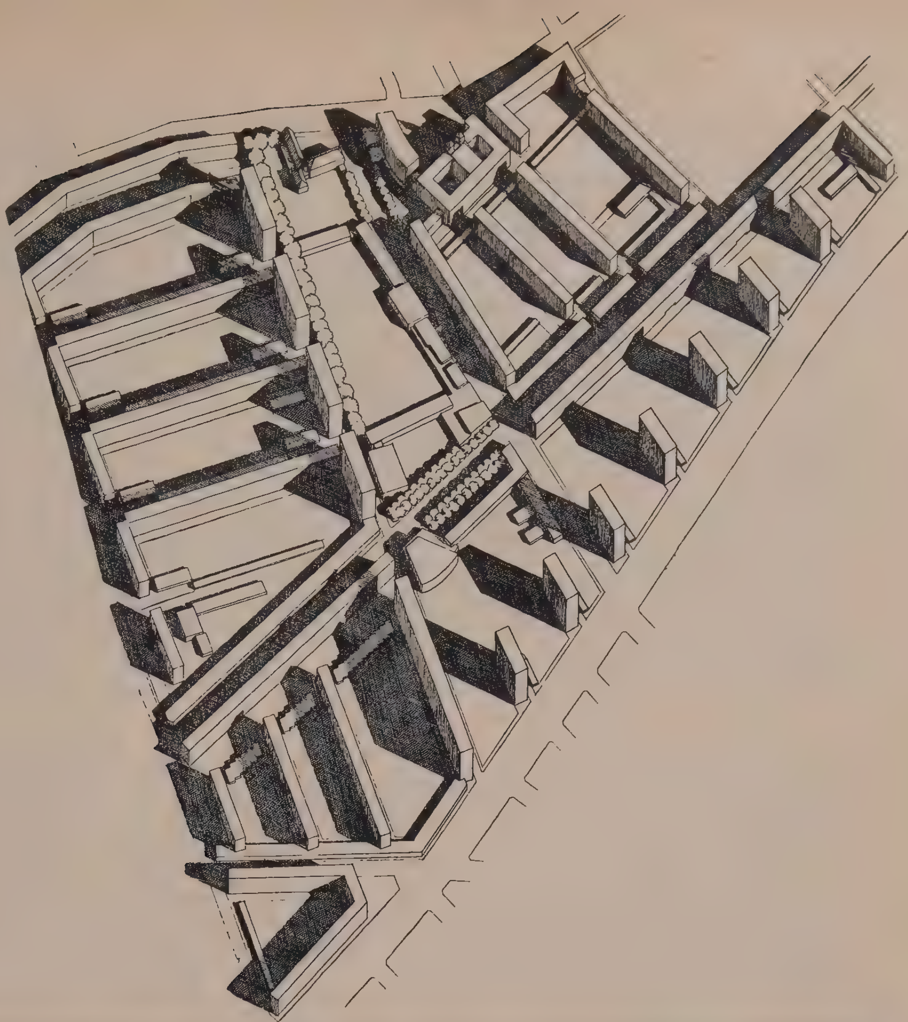
Den øverste model viser et projekt til Akademi i Rom, udført som hovedopgave efter de studerendes rejse til Rom. Nederst modellen til en boligbebyggelse. (Professor Palle Suensons afdeling, H_2)

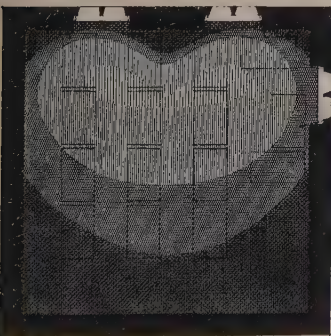
I de mindre opgaver – skitseprøverne – søges ofte tilknytning til virkelige opgaver. Således er for eks. de nye smørrebrødsvogne i København resultatet af e sådan skitseprøve. Herover vises nogle tegninger fra en opgave: udstillingsvindue til et tapetfirma, og et fotografi der viser et af de realiserede forslag. Te potten er også resultatet af en skitseopgave. (Hovedskolen, fælles for alle afdelinger)

På baggrund af debaten om saneringen på Vesterbro i København stilledes til de studerende i byplanlægning den opgave, at udarbejde forslag til saneringen. Hosstående fugleperspektiv genreproduceret fra publikationen „Vesterbro“, hvori den internationale studiegruppes arbejde er offentliggjort. (Professor Steen Eiler Rasmussens afdeling, H_2)

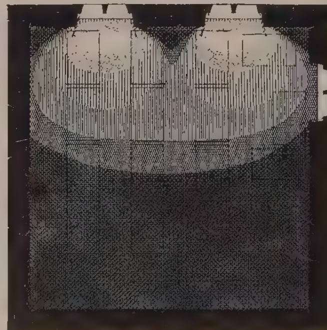

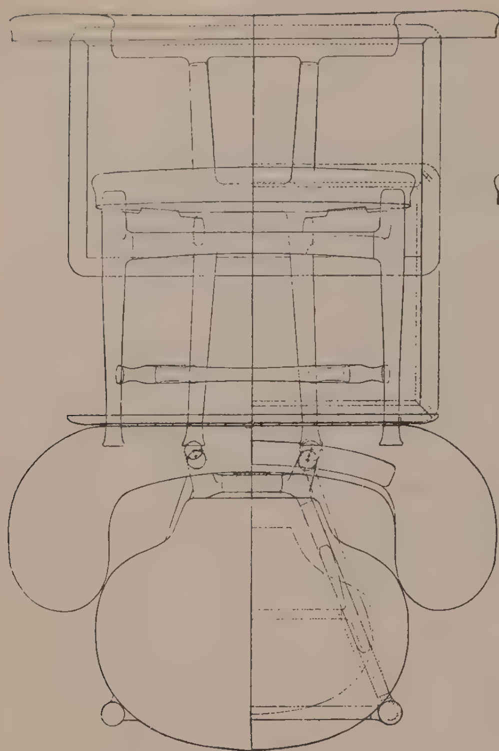

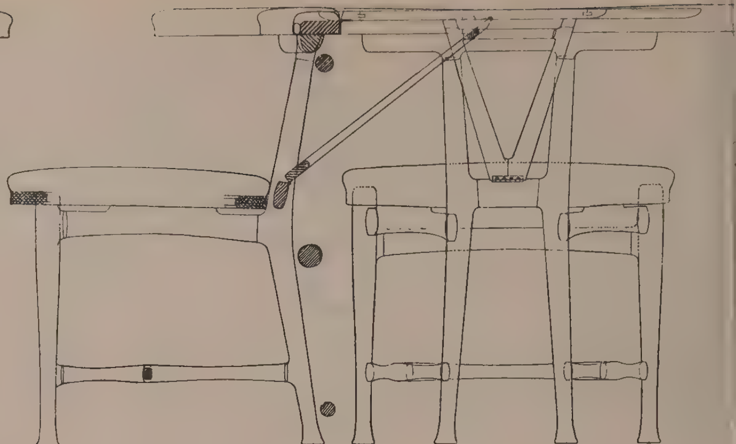

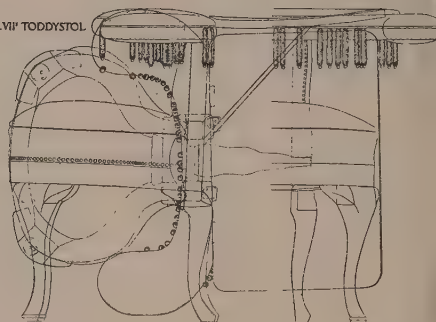

Studier over dagslysvirkninger er blandt andet blevet udført ved at man i et klasseværelse har anbragt indvendige skodder for vinduerne (med forbillede i det rum Vermer van Delft brugte som atelier). Ovenfor vises et par fotografier og de tilsvarende diagrammer fra dette meget omfattende arbejde. (Professor Steen Eiler Rasmussens afdeling, H_2)

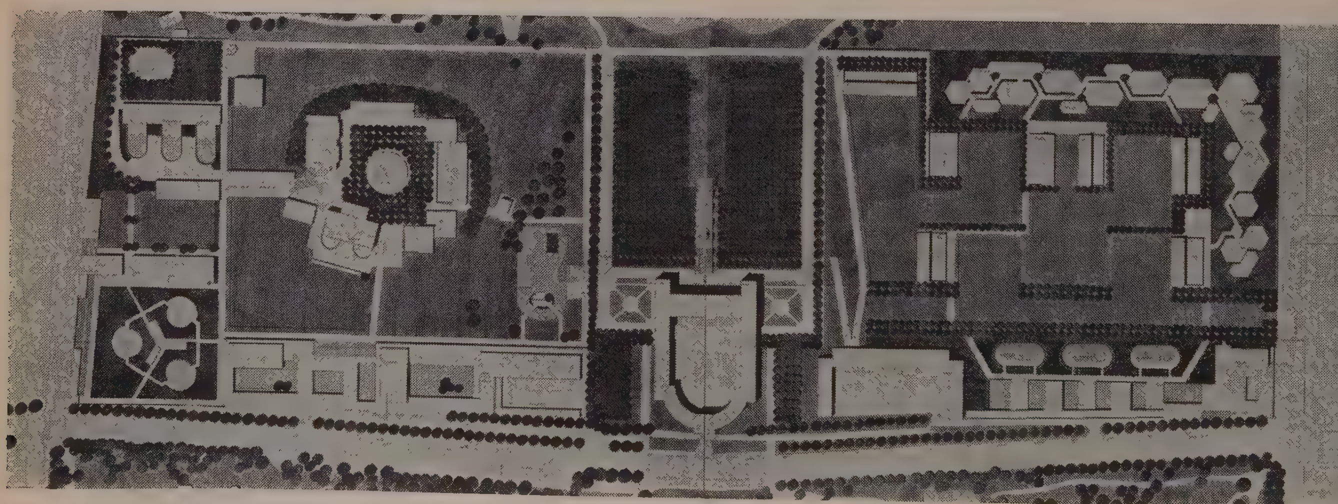

I møbelskolen arbejdes med opmålinger af gamle møbler og med selvstændige nye arbejder. Hosstående vises en opmåling af Frederik VII's toddystol og en bearbejdelse til en moderne læse- og hvilestol. (Kjeld Bonfils på professor Kaare Klints afdeling, H_3)

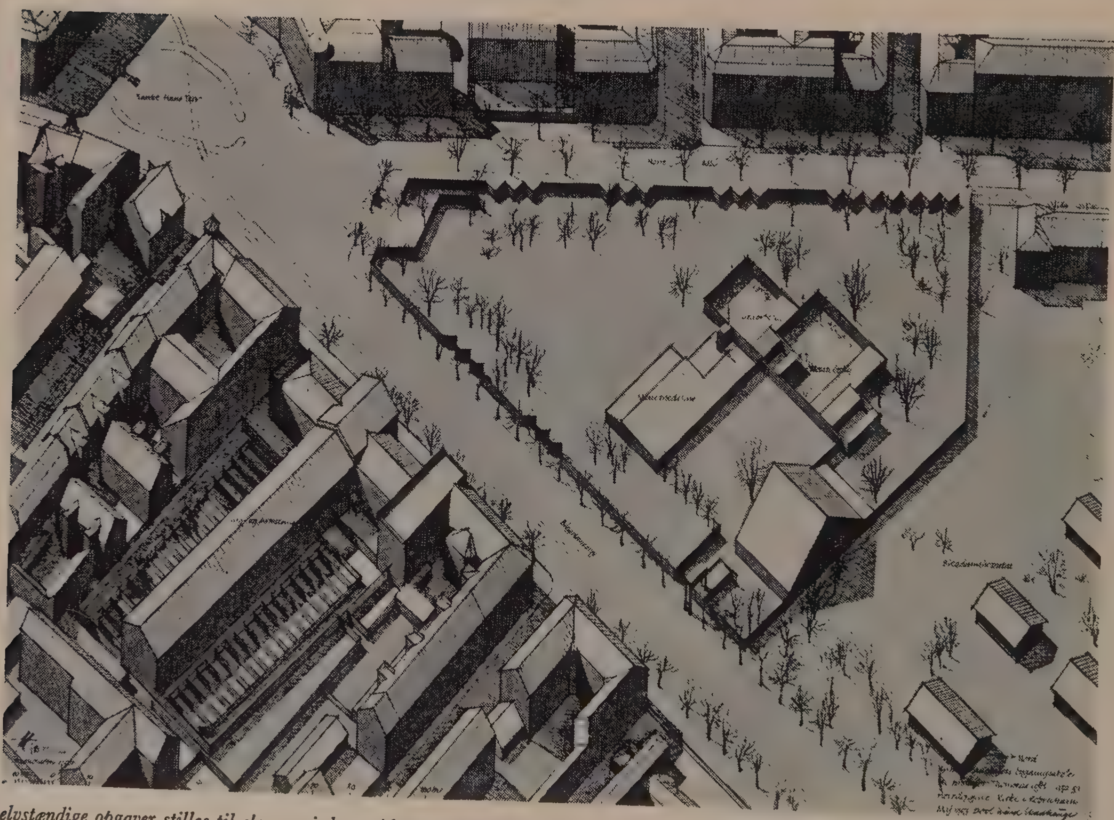
Studiet i havekunst kan give anledning til løsning af store og interessante opgaver som dette forslag til en udvidelse af Zoologisk Have. (Pauli Wulff p lektor C. Th. Sørensens afdeling, H_3)

Rejser hører efter krigsårene atter med til studiet og rejseskitserne indtager en fremtrædende plads. Foroven ses en skitse af en typisk gård fra les Landes i Frankrig (Niels Andersen), den anden tegning er fra Rom, Ponte Fabricio (Johannes Exner). Begge har været udstillet på Charlottenborgs forårsudstilling i (professor Mogens Kochs afdeling)

De store selvstændige opgaver stilles til eleverne i deres sidste studieår. Her drejer det sig om forslag til en kirke ved Sankt Hans torv i København, hvo idag den næsten 100 årige Sct. Johannes kirke ligger.

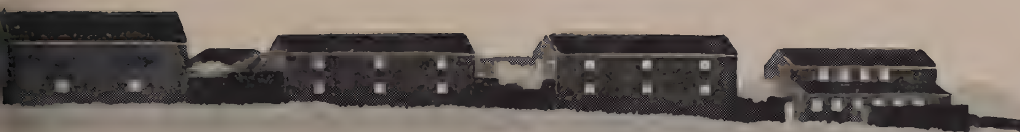
På modstående side vises situationsplan og facader (fra oven) mod kirkepladsen, mod Blegdamsvej og mod Nørre Allé, på denne side plan af bebyggelsen og snit, facade mod Skt. Hans torv og af menighedshuset mod kirkepladsen. (Povl Wind Skadhauge på professor Edvard Thomsens afdeling, H_3)

Afgangsprojektet er den afsluttende store opgave; her gengives Wilhelm Wohlerts løsning af opgaven en husflidshøjskole. Han har tænk

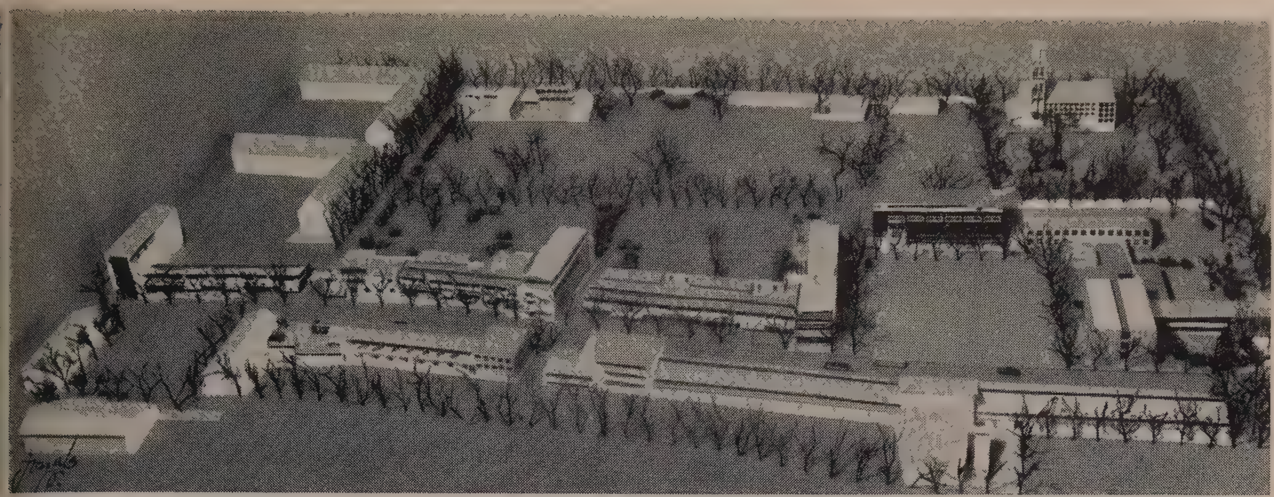

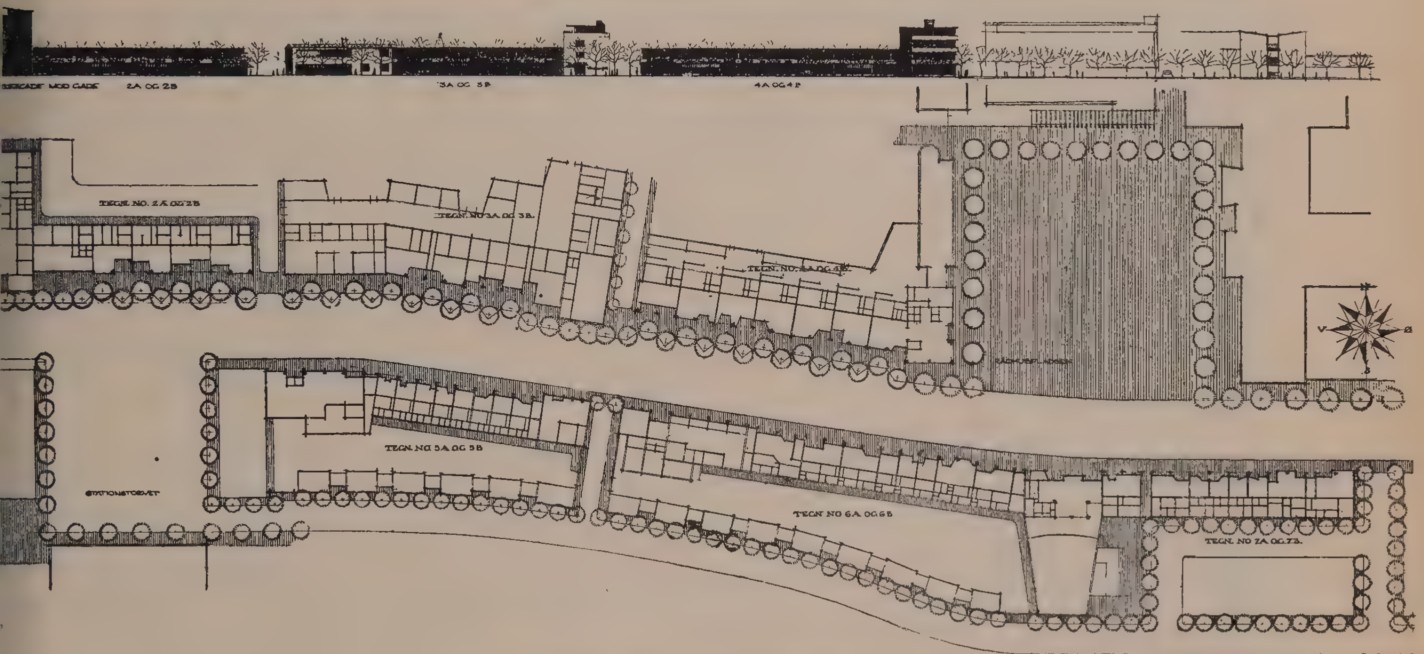

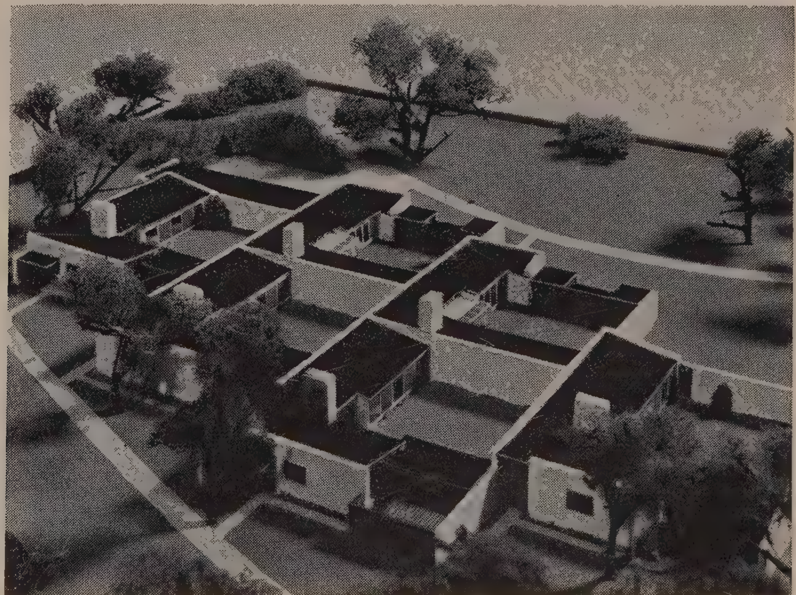
ebyggelsen på et næs, der skyder sig ud fra Fænø (i Lillebælt) og har grupperet bygningerne under hensyntagen til det bevægede terræn.

En af de mest omfattende opgaver, der har været arbejdet med i hovedskolen er en bebyggelse i Værløse. Også dette arbejde er udført som holdarbejde. Ovenfor gengives situationsplanen til bebyggelsen og på de følgende sider vises et enkelt detailbillede fra et bebyggelsesforslag med atriumhuse. Endvidere vises plan og modelfotografier af den interessant udformede butiksgade. (Professor Palle Suensons afdeling, H_2*)*

Atriumhusene er tegnet af Gehrdt Bornebusch, butiksgaden af Elmar Moltke Nielsen og Kjeld Dirckinck Holmfeldt; alle tre har i fællesskab udarbejdet bebyggelsesplanen

Butiksgaden og torvet i bebyggelsesforslag til Værløse

Plan til en arkitekts uddannelse

Af arkitekt, professor Walter Gropius

(Artiklen har tidligere været trykt på dansk i *A5* - septe[mber] 1953).

For arkitektundervisningen er det mere vigtig[t at] dyrke en fremgangsmåde end at videregive en best[emt] faglig viden. Den bør være kontinuerligt udvikle[t og] vokse koncentrisk, som et træs årringe. På alle [trin] må den tilsigte et hele og ikke et udsnit, idet [den] langsomt på alle fagets områder tiltager samtidi[g i] dybde og detaillering. Sammenvoksningen af hele [den] teoretiske kundskab *og* den praktiske erfaring e[r af] den største betydning lige fra begyndelsen: kun så [kan] helhedssynet gå op for den studerende. Han vil [lettere] kunne tilegne sig alle videre detailler og give dem [deres] rette relation, hvis han går frem fra helheden [mod] detailler, og ikke omvendt.

En undervisningsmåde af denne karakter vil træ[kke] den studerende ind i et skabende arbejde med på [én] gang at få en given opgaves formgivning, konstr[uk]tion og økonomi til at gå op med dens sociale in[d]bærende. Hvor indlysende dette krav end synes [at] være fra et forstandsmæssigt synspunkt, så har e[rfa]ringen fra undervisning vist, at det tager årevis a[t få] eleverne i *vane* med at se alle tre aspekter – form, k[on]struktion og økonomi – som et udeleligt og indbyr[des] afhængigt hele. Grunden til den almindeligt udbre[dte] fagopdeling synes at være, at man lægger for stor v[ægt] på intellektuel, akademisk form med den deraf [føl]gende mangel på mulighed for praktisk erfaring [og] værkstedsarbejde. Jeg kan ikke indse, hvorfor b[og]lærdom skal være det grundlæggende undervisnin[gs]middel, når direkte erfaring er ligeså uundgåelig [for] en trinvis udvikling. I for høj grad er det udelukke[nde] blevet papir, man benytter som middel til menin[gs]udveksling. Bogen og tegnebordet kan ikke byde [på] den uvurderlige erfaring som forsøg i det praktiske [liv] og i værkstedet kan give. Sådan erfaring bør der [derfor] indflettes i undervisningen lige fra begyndelsen [og] ikke hængt på senere, efter den akademiske del af [ud]læringen allerede er tilendebragt. Thi den prakti[ske] oplevelse er den bedste måde at sikre sig, at den s[tu]derende fatter en syntese af alle følelsesmæssige [og] intellektuelle faktorer; den forhindrer ham i at sty[rte] ud i „projekter", der ikke har rødder i et kendskab [til] byggeprocessen. Uden tvivl har skelnen imellem hå[nd]værk og akademisk lærdom under maskinalderens [ud]vikling separeret arkitekturen fra byggeriet. Hvor[dan] at koordinere begge – videnskabelig viden og prak[tisk] erfaring – det er det springende punkt i vort und[er]visningssystem. Jeg vil derfor prøve at skitsere [en] plan, som kunne bøde på vor nuværende utilstræk[ke]lighed, idet jeg vil begynde med at foreslå et m[ere] videnskabeligt udgangspunkt for formgivning.

Folks almindelige passivitet overfor kunst og arkitek[tur] synes at hænge sammen med den almindelige ku[nst]undervisnings form. Gennem en forbedret under[vis]ning skulle menneskene blive opmuntret til igen at [tro] på den fundamentale vigtighed kunst og arkitek[tur] har for deres dagligliv. Så længe vi imidlertid [be]tragter den berørte opgave som værende en individ[uel] følelsessag, der ikke lader sig objektivt klarlægge til [vur]dering, så kan vi ikke vente, at der skal b[live] anerkendt et grundlag for undervisningsmæssigt fr[em]skridt. Kunstens åndelige indebæring i samfundet [må] blive defineret påny, og ved videnskabsmænds hj[ælp]

(Teksten fortsættes på omstående [side])

og ved brug af deres bestemmelsesmetoder, skal ku stens sociale og psykologiske bestanddele, ikke kun tekniske, bestemmes ved en klar opstilling af værdi og betydninger.

Grundlæggende system i formgivning har først fremmest brug for en fællesnævner, udfundet af kend gerningerne. Et alment formsprog for visuelle me delelser vil give de skabende et fælleseje som grundl for spontane kunstneriske udtryk, det vil udfri dem f den deprimerende isolation, de har lidt under sid den socialt så skævt udviklede verden mistede d almindelige hovednøgle til forståelse af den materiel kunst. En komponist bruger stadigvæk en nøg (toneart), for at gøre sit værk forståeligt. Indenfor ku 12 toners begrænsning er den største musik blevet skab Begrænsninger gør øjensynligt den skabende ånd o findsom.

Indenfor arkitekturen vidner „grækernes gyldne sni og „modul", og gotiske bygmestres „triangulering om, at i fortiden eksisterede der også en hovednøg for øjet, hvilken var en fællesnævner for tidlige byggerier.

I en lang periode har der, hvordan det nu kan vær ikke været nogen ledende fællesnævner for vor kuns udtryk. Idag erstatter imidlertid, efter den kaotisl „l'art pour l'art" tid, et formsprog gradvist de indiv dualistiske udtryk som „smag" og „følelse" med u tryk af objektiv gyldighed. Bygget på biologiske kend gerninger – både fysiske og psykologiske – søger d at komme til at give udtryk for et opsummeret erf ringsmateriale fra skiftende generationer. Heri spir en ægte tradition.

Den moderne arkitektur og formgivning er ved at øjnene op for et formsprog igen. Vi er idag istand at nære det skabende instinkt med et rigere visue kendskabsmateriale, i retning af f. eks. synsbedrag riske fænomener, forholdet mellem legemer og tom rum i rummet, lys og skygge, farveforhold, målestok forhold: objektivt stillet op i stedet for tilfældig subjektive fortolkninger eller forlængst overleved formler.

Selvfølgelig kan et system aldrig blive en opskrift lave kunst efter. Forstandskunst er steril, og int kunstværk kan blive større end sin skaber. Den intu tive gåen på sagen, klarsynet genvej kan aldrig un væres for at skabe god kunst. Men et formsprog v være den overpersonlige udgangsforudsætning for a men forståelse, en formgivningens nøgle vil tjene so ledetråd for arkitektens skaben.

Dertil må lægges at den, for at blive almen, må gyldighed gennem en grundlæggende uddannels Dette mål kan ikke nås kun ved teoretisk kundskal denne må forbindes med *uafbrudt praktisk erfaring.* Ved vort samfunds industrielle opsving er undervi ning kun blevet indsnævret ved overvurdering analytisk evne, boglærdom og realitetskundskab, undervurdering af de vigtige praktiske erfaringer so middel til at danne skabende vaner (originelt sk bende vaner). Dette kommer særligt frem indenf kunsten. Troen på, at videnskab er af højere vigtigh end kunst, har forarmet kulturen.

Hvis vor nuværende tekniske civilisation skal følges en udviklet kultur, må der ske en ændring derhen, der bliver lagt samme vægt på kunst som på vide skab. Kun da kan menneskets følelsesmæssige

(Teksten fortsættes på omstående si

Spekulerer De på kælderplads til brændslet...

eller projekterer De oliefyr ?

Valget er ikke vanskeligt, fordi oliefyrets fordele er så indlysende: brændstoffet omsættes effektivt til varme uden spild i form af aske eller slagger, fyringen forenkles og billiggøres, fordi pasningen kan reduceres til et minimum, fyringen er renlig – og den giver altid konstant, termostatreguleret varme.

Olien opbevares i en nedgravet tank, der fyldes direkte fra de store tankbiler – og den frigjorte kælderplads er der god brug for.

Ring til det lokale distriktskontor eller direkte til hovedkontoret (Central 2890) og bed om oplysning om de anerkendte Esso Gilbarco Oliefyr. Vore ingeniører vil altid være glade for at fortælle om de indlysende fordele ved oliefyring.

å et Esso

GILBARCO
OLIEFYR

NSK ESSO A/s . SANKT ANNÆ PLADS 13 . KBHVN. K . C. 2890

forstandsbetonede evner blive bragt i *overensstemm* og som en helhed forblive i balance.

Evner, der er emotionelle, kan ikke udvikles ved a lytiske metoder, men ved skabende discipliner, s ved at dyrke musik, poesi eller visuel kunst. Det karakteristisk for den fremherskende tendens, at ku kun bliver behandlet lejlighedsvist i de vigtigste und visningsprincipper, der er publiceret i de senere og slet ikke som et fag, der indgår i undervisning rygrad. Vi er for sikre på goderne ved intelligens oplæring. Værdsætning og oplysninger udgør de storie- og kritik-metoder, hvorefter kunstundervisn gen foregår, i stedet for igennem *direkte delagtiggøre tingens teknik og skabelsesproces.*

Æstetisk følsomhed er i reglen trådt i stedet for produktiv opfattelse af kunst. Men kunst, et resu af menneskets ønsker og inspiration, går udover lo og ræson. Det er et område af almen interesse for hver, da skønhed er en grundlæggende nødvendigl for at leve med manér. Mon ikke det er uholdbart vente sig, at en historisk og analytisk indstilling al kan fremme skabende kunst? Det at gøre en ting sandelig ikke kun en nødløsning for at tænke. Det en fundamental erfaring man ikke kan undvære, h der skal komme helhed over skabelseshandlingen I er den eneste undervisningsmetode, der kan bri vore „perceptive og inventive“ evner i samklang. M i vor tid er det, der har ophav i fantasien, mistæn liggjort og bragt i miskredit, hvis det ikke kan gø til genstand for videnskabelig argumentering. D uagtet er fortidens åndelige udviklingsretning a blevet lagt af tænkeres, digteres eller kunstneres vi ner. Nutidens pædagogik har fostret de spaltede p sonligheder, hvis „head is not more native to the hea (Hamlet). En forrykt verden synes i svær nød efter kunstnerisk forstands syntetiske virkning, efter visionære menneske.

Hvis man sammenligner ældre tiders formgivnin undervisning med vor nuværende, kan man straks det forkerte. Tidligere fik man sin udvikling ved va stedslære – idag ved det platoniske tegnebord. H der før var et hjælpemiddel for den udøvende – ninger på papir – er nu blevet en vigtig disciplin den studerende. Denne forskydning fra at lære at prøve, over til at tænke sig til det – eller fra va stedet til klasseværelset – er typisk for de aktu undervisningsmåder. Kan en arkitekt komme til beherske sit fag uden forudgående erfaring med va tøj og materialer, uden „savoir-faire“ fra byggeri fabrikation? Skal arkitektuddannelsen da udskilles sin nuværende akademiske ramme? Mange arkitek vil være enige i en afgørende vending mod st vægt lagt på praktisk erfaring. Personligt nærer svære tvivl, om det bestående lærdomsklima ved dervisningsanstalterne i det hele taget kan byde sunde vækstbetingelser for arkitekter. Industrialisa nens indflydelse på vort arbejdsfelt er så bestemmen at den unge generation bør uddannes i nær kon med byggeindustrien og dens laboratorier. Da en så ønskværdig ændring kun sker langsomt, skal jeg søge at skitsere et *overgangsprogram*, som, idet det brug af de eksisterende lærestole, sigter mod at n veje den akademiske læremåde med førstehån erfaringer i værksteder og i marken.

(Teksten fortsættes på omstående

Nu kan malerarbejdet gøres meget billigere... *med*

Strålende, helt ny universalmaling til ude og inde

DEKORAT-BINDEX

GUMMIPLAST-MALING

ler er det sidste nye fra Amerika: DEKORAT-INDEX, fremstillet af syntesisk gummi og der-or 100 % vaskbar. DEKORAT-BINDEX leve-es i hvid *grundfarve*, som derefter blandes op af naleren med forskellige tubefarver. Intet går til bilde – man fremstiller præcis så meget, der er rug for og får ingen „sjatter" til vers i alverdens farver. Det er en niversalmaling, lige velegnet ude g inde, til træværk, mur, puds – å tapet og alle former for vægbeklædning. DEKORAT-BINDEX er derfor mere økonomisk i brug end nogen anden maling. Den tørrer på en time, og penselstrøgene er ikke til at se. Nedsæt byggeomkostningerne ved at male økonomisk. Sørg for, at maleren bruger DEKORAT-BINDEX.

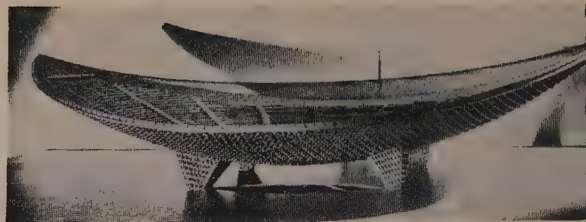

Tag en prøve hjem endnu i dag

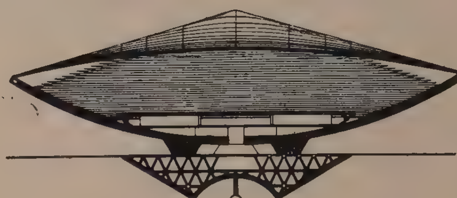
A/S O.F. ASP
KØBENHAVN S

En stadig opøvelse af fundamentale færdigheder i
eksperimental-værksteder sammenkædes med den
mentære viden om overflade, volumen og rum og
komposition – udledt af objektiviteten – må udv
på alle stadier af almen og faglig uddannelse. E
genindførelsen af værkstedsarbejdet og indførelse
videnskabelige kursus, som leder til et fælles sprog
visuel meddelelse, vil være fundamentale krav
stilles til en heldig undervisning i formgivningsku
og da især i arkitektur.
Denne uddannelse skal begynde med et prelimi
kursus, der sigter mod at samordne håndens arb
med tegning. Da begynderen endnu ikke ved, hvi
indstilling han har til omverdenen i almindelighed
det være forkert at lægge noget håndværker-fag-s
punkt eller anden specialisering i starten af uddan
sen. I sin naturlige åbenhed overfor livet som hel
skal den studerende først se at få et sammenfatte
overblik over de umådeligt rige udtryksmidler,
ligger udstrakt for ham. Den sædvanlige slette og r
tegneøvelse er ikke tilstrækkelig forberedelse. Tegn
og maling er ganske vist højt værdifulde udtr
midler, men papir, blyant, pensel og vandfarve
ikke nok til at udvikle en rumfornemmelse, de
nødvendig for udtryksfrihed. Derfor bør den
derende først ledes ind i tredimensionale øvelser, d.
byggeelementer, komposition i rum med alle s
eksperimenter med materialer, f. ex. at iagttage k
traster imellem ru og glat, hårdt og blødt, spænd
og hvile, vil hjælpe den studerende til selv at opd
idet han træner sin hånd, særegenskaber ved
terialerne, d.v.s. struktur og textur. Når han arbe
med materialer, begynder den studerende på een g
at forstå overflade, volumen, rum og farve. I ti
til teknisk færdighed udvikler han sit eget formudt
så han kan blive i stand til at give sine ideer syn
udtryk. Når han har tilegnet sig de elementære
dier, skulle han være i stand til at forsøge opbygnin
af egen opfindelse.
Formålet med et sådant formgivningsarbejde er m
at udvide personlige egenskaber end at skabe fa
dygtighed. Lykkelig gennemførelse vil i høj grad
hænge af, at kvaliteten hos den lærer, der ved at
muntre og stimulere, skal frigøre den studerendes e
fantasi og imødegå på saglig måde kopier og forfa
ninger af andres opfattelser, herunder også hans e
Da vil den studerende få øjnene op for sin egen e
til at skabe nyt, som går udover hans forudgåe
forskning.
Denne uddannelse fremkalder og modner intellig
følelser og tanker mod målet at udvikle det „
menneske", som fra sit „biologiske center" går
til opgaverne med en instinktiv sikkerhed og
tankeløst vil lade sig rive med i den mekaniske
alders udsving. Den vil indgive selvtillid og uafhæn
hed, og den vil på denne måde højne frugtbarhe
og hurtigheden af den følgende fag-uddannelse.
Efter denne grundskoles indledning kan den
studerende så starte sit specialstudium ud fra en
grund. Han vil stadig have behov for værkstede
praktisk arbejde for at kunne bringe sit arbejde i o
ensstemmelse med virkelighedens materialer og tek
Det er nu, han vil komme til en erkendelse af at

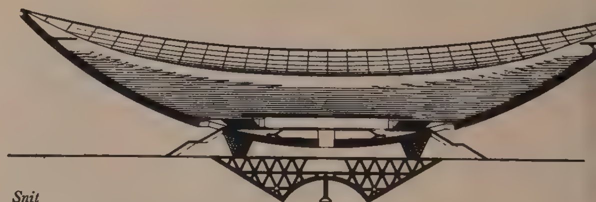
(Teksten fortsættes pa omståend

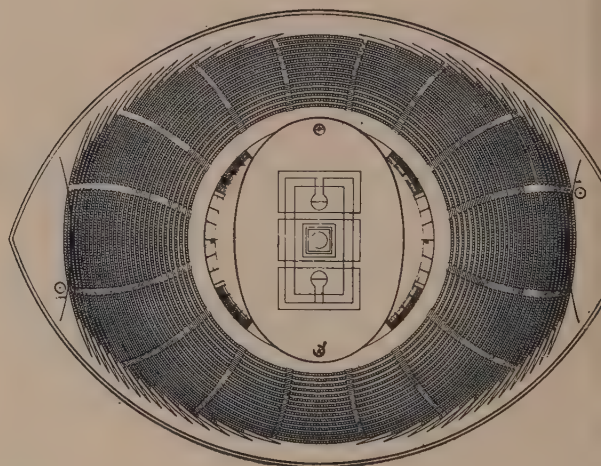
Modelfoto

Sni

Snit

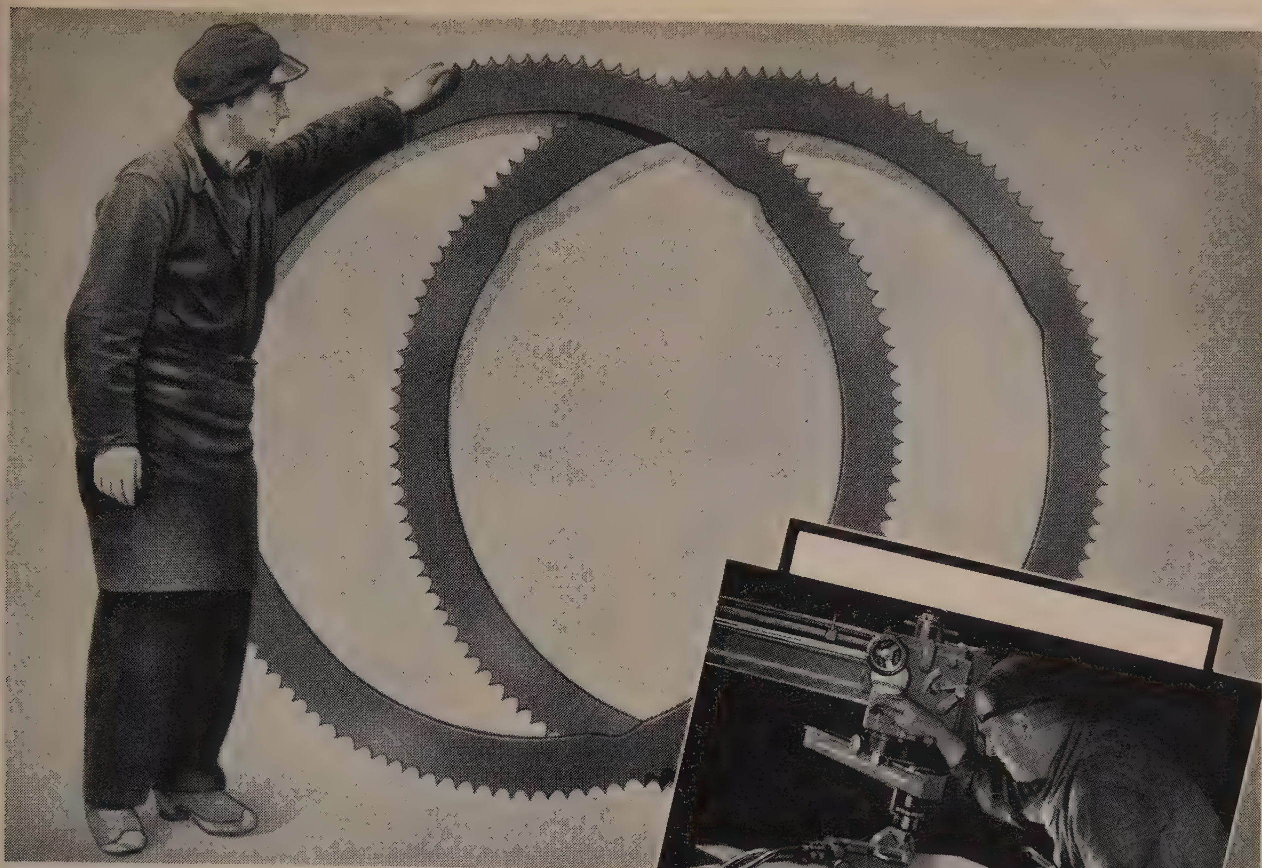

Plan

Elevarbejde fra arkitektfakultetet ved universitete Raleigh, Chicago

Opgave var et stadion med plads til 8000 mennesker. Det her gengivne stadion formet som en skål over en sfærisk form, konstruktionen er tænkt som et metalskele 1,80 m i maskevidde (det kan anes på modelfotografiet). I l'Architecture d'aujourd dec. 1953 vises flere løsninger af denne opgave.

(Teksten fortsættes på omstående

OGSÅ SÅDANNE TANDHJUL

kan flammeskæres med stor nøjagtighed...

Med vort store delehoved, der kan bære op til 20 ton, er vi i stand til, med millimeters nøjagtighed, at fremstille enhver form for tandhjul, palhjul og kædehjul, i alle tykkelser og i enhver størrelse.

NU –
også i støbejern, rustfrit stål, m.m.

Som det første og største firma påtager vi os nu flammeskæring med pulver i ethvert materiale, i alle tykkelser, efter tegning, skabelon eller prøve. — Udføres også i Deres virksomhed, selv i de største tykkelser — overalt i landet.

Stort pladelager, som **udelukkende** består af **1ste klasses** certificerede SM stålplader med ca. 25 % C. — St. 42 — i tykkelserne fra 3/16" til 8".

KØBENHAVNS ILTFABRIK A/S

FISKERIHAVNSGADE 2 — C. 7686 — KØBENHAVN SV.

FLAMMESKÆRING - PULVERSKÆRING - BETONBORING - VEJAFHØVLING

kunnen i formsproget, hans konstruktionsevne, tegn færdighed og fremstillingsevne er alle uundværlige d for at udtrykke de altoverskyggende sociale mål hans skabende indsats.
I undervisningspraksis er den bedste måde at sik helheden i studiet, den at indføre så mange virkel hedsnære forhold på alle trin. Stillede opgaver sk bygge på konkrete betingelser, angive en eksisteren grund og indkalde en „bygherre". Jo mere sa arbejdet mellem lærer og elev minder om tegnestu forhold jo bedre.
Byggepladsbesøg, gennemgang af fabrikker og ko takt med forskningslaboratorier vil stimulere den st derendes fantasi og underbygge hans forståelse byggeprocessen. Men vigtigst af alt er det, at han b arbejde som lærling i marken eller som medhjælp hos en konduktør for at erfare om byggeriets eleme ter, deres samspil og de mulige gnidninger mellem forskellige fag. Hvorledes skulle en student ved tegn bordet fatte alt om inddækning og tagdækning? Ku ved praksis, på nært hold at iagttage fremgangsmåd i at udføre en bygning fra tegninger, kan han bli klogere, og det vil gå op for ham. Viden samlet andre og videregivet ham teoretisk, vil blot forbli et postulat uden bevis, som egen erfaring giver. Enhv arkitektstuderende skulle derfor, før han forsøger få sin eksamen, have set en bygning blive opført f start til fuldendelse. Det skulle gøres obligatorisk.
Som viderebygning på denne praksis på byggepla serne skulle skolerne have et forsøgsværksted i fo bindelse med en materialesamling, hvor eksperiment kunne udføres af elever og lærere i samarbejde bygningsdele, interiører og eksteriører med materi lernes stofkarakter og farver og virkningen deraf rum. Da den praktiske del af arkitektens profession høj grad er teknisk bestemt, burde han have lejligh til at gøre forsøg og prøver i lighed med det medici ske, biologi- og kemi-studerende får lov til at gøre deres laboratorier.
Studier i kunsthistorie og arkitekturstudium er i telligensdisciplin af analytisk karakter, der giver d studerende kendskab til, hvilke forhold og betingels der er forudsætninger for forskellige perioders st udtryk. F. ex. omskiftning i tænkemåde, i politis forhold og i produktionsmetoder baseret på nye o findelser. Disse studier kan underbygge princippe som den studerende selv har udfundet i sine foru gående øvelser i overfladebehandling, modulering, rum og farve; de kan i sig selv imidlertid ikke kal et sæt regler af værdi for aktuel skaben i formgivnin Hver periode må udvikle sit formsprog. Historis studier er derfor bedst egnet for ældre studerend som allerede har fundet udtryk i sig selv. Når d uskyldige begynder bliver konfronteret med de sto bedrifter, risikerer man let, at han bliver modl overfor det at prøve selv at skabe. Imidlertid, så sna han har prøvet sine egne kræfter i værkstedet og atelieret, er historiske studier velkomment til at fin sig selv uden at føre ham ind i de kopierendes rækk Sådanne studier skulle begynde i tredie klasse og ik i første.
Jeg resumerer mine betragtninger over en overgang form for arkitektundervisningen i følgende 12 punkte

(Teksten fortsættes på omstående s

1) Arkitekten skal være en koordinator, en ma[…] udsyn og faglige evner, hvis opgave det er at sa[…] de mange sociale, tekniske, økonomiske og […] problemer, der opstår i forbindelse med by[…] Arkitekten må anerkende industrialiseringe[…] flydelse og udforske de nye forhold, sociale og[…] skabelige fremskridt, der her er skabt.

2) I en tid hvor specialiseringen råder, er m[…] vigtigere end de informationer den leder til. A[…] uddannelsen bør være koncentrisk i stedet fo[…] risk: I sit væsen bør den være alt-omfattend[…] hele sin varighed, idet den efterhånden udvid[…] forudsætninger, sine tankers klarhed og viden […] projekters gennemførlighed. Den skal have til[…] fortælle den studerende, at det er igennem […] bende indstilling og uafhængighed i opfattelse,[…] vil få sine grundlæggende overbevisninger, ikke[…] lære formler.

Mest essentiel er enheden i undervisningens mål[…] nesket må være i brændpunktet, d. v. s. dets ånd[…] materielle fornødenheder i forhold til samfund[…] bør være afgørende for alle trin af den stude[…] udvikling.

3) At opfatte tingene i tre dimensioner er en […] læggende disciplin for arkitektur. Måder at sti[…] interessen for synlige udtryk på alle kunstens o[…] må hjælpe den studerende til at lære at se, a[…] forskelle og forstå den menneskelige skala. Så[…] øvelser er uundværlige for at opnå den inst[…] sikkerhed i at organisere rumlige ting og til at a[…] med dem *på een gang* udfra et synspunkt på kons[…] nytte, økonomisk måde og harmonisk ydre.

4) Viden vil kun blomstre ved individets egne e[…] ger. Derfor bør tegning og byggeri – tegnebo[…] byggepladsen på alle stadier være nært tilnytt[…] anden. Praktisk arbejde skal ikke lægges til s[…] særlig erfaring, man må høste efter flere års aka[…] uddannelse er overstået. Det skal være en integr[…] del af studieplanen.

5) I begyndelsen skal den grundlæggende teg[…] værksteds sammenfletning gøre den studeren[…] kendt med formgivningens primære elementer […] flade, volumen, rum og farve, og på samme t[…] der udføres konstruktive elementer og bygnings[…] heder i materiale og med værktøj.

På samme tid skal et kursus der omfatter a[…] problemer rette gruppens aktivitet mod den […] bestræbelse mod at forbedre samfundets levev[…] planlægningens grundelementer bør også indgå[…] igangsættende studier.

6) I det andet og tredie år vil tegne- og vær[…] studiet suppleret med praktisk arbejde om som[…] og laboratorieforsøg sørge for den videre e[…] sammen med større kundskaber. Ved praktisk a[…] skal ikke forstås tegnestuearbejde, men arbejde […] på byggeri, som assistent hos en formand ell[…] konduktørmedhjælper. Dette i mindst seks m[…] skal være obligatorisk for at gå videre i faget, […] skulle også indbefatte bekendtskabet med bygg[…] strien.

7) Undervisningen i konstruktion skal være […] bygningskunst, for begge dele er lige uads[…] Samme vægt må lægges på begge; ingen stud[…]

(Teksten fortsættes på omst[…]

skal føres videre, hvis han har mangler i nogen
Planlægning og konstruktion bør gives
betingelser angående byggegrund og brug
bygningen. Udgangspunktet for løsningen af
være uadskilleligt fra samfundsproblemer,
dækker det altdominerende økonomiske sp
8) De studerende skal trænes til holdarbejd
med kammerater i beslægtede fag – for at l
arbejdet med andre. Dette vil forberede dem
vigtige opgave som koordinator for mange,
være med til planlægningen og udførelsen af
opgaver. Holdarbejdets væsen fører de studer
en sund „anonym" arkitektur snarere end t
„særpræget" formgivning.
9) Historiske studier bør hellere begynde i t
end i første for at undgå påvirkning og efter
De skal støtte de mere modne studerende i at a
tidligere tiders mesterværkers opståen og vi
udfra bevarede eksempler, hvorledes perioder
tekturopfattelse er resultat af deres religion, sa
opbygning og produktionsmetoder.
10) Lærere bør først udnævnes efter de har h
strækkelig praktisk erfaring, både i projekteri
byggeri. Tendensen at engagere unge mæn
lærere ret umiddelbart efter fuldendelsen er
studium, er skadelig, for kun lærere med en
faring kan have samlet den ønskelige „stofmæn
som er nødvendig for at kunne „med noget på h
stimulere de studerende. Det bedste, undervisnin
byde på, er opmuntring, for det gør, at den stude
ønsker at vise sit eget initiativ. Enhver lærer i arki
og ingeniørkunst skal have egen praksis, for dette
kan supplere hans „stofmængde". Uden at være
situation er han bestem til hurtigt at tørre ind
trække sig tilbage til et „autoritativt" stade.
11) Skoler af mindre størrelse med en indskrivni
100–150 studerende er mere effektive end størr
mest værdifulde, uhåndgribelige ved en skole e
intensive „atmosfære", der tabes let i for store s
der i sig selv modvirker en intim gruppedanne
12) Den meddelte undervisnings resultat afhæn
antallet af studerende pr. lærer. Arkitektstudiet k
individuel støtte for at give den studerende vilkå
er tilpasset hans personlige talent og udvikling
En overlæsset lærer vil være tabt for alle sine e
Det ønskelige antal studenter pr. lærer er højst 12

Kommende månedshæfter

Dette månedshæfte 2–3 udsendes i anlednin
Kunstakademiets 200 års jubilæum. Det næste
vil handle om fabriksbyggeri og bl. a. indehol
artikel af arkitekt M.A.A. Preben Hansen med
givelser af forskellige industribebyggelser. I hæf
endvidere blive offentliggjort tegninger og fotog
af arkitekt M.A.A. Arne Jacobsens bebyggels
Massey-Harris og andet industribyggeri. Af pla
for årgangens øvrige månedshæfter kan det røb
der planlægges et hæfte om Tivoli, et hæfte om
brugsbyggeri og flere hæfter om boligbyggeri.
sædvanlig vil årets guldmedaille-projekt blive
vet med fyldige illustrationer.

(Teksten fortsættes på omstå

Arbejder af arkitektstuderende i månedshæftet

Undervisningen i boligbyggeri ved kunstakaden
Af professor Kay Fisker. *M. 3/1932.*

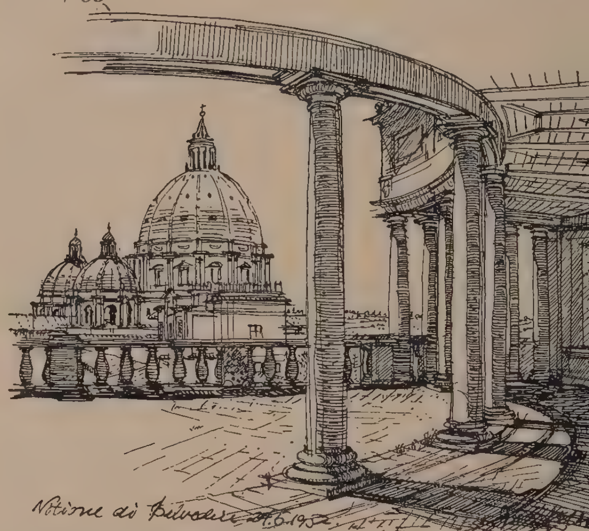
De københavnske boligtypers udvikling. Af prof
Kay Fisker. *M. 5/1936.*

Biblioteksbygninger. Historisk oversigt af prof
Edvard Thomsen. Det videnskabelige bibliote
folkebiblioteket, undersøgelser foretaget af
derende. *M. 9-10/1937.*

Om rækkehuse, kamhuse, kædehuse og andre h
Af professor Kay Fisker. *M. 2 og 3/1941.*

Ærøskøbing købstad – en byundersøgelse. Und
gelse og planlægning af vore købstæder. Af prof
Steen Eiler Rasmussen. *M. 6/1941.* (Udsolgt.)

Studier fra Rom 1952. Materiale fra Kunstakaden
bygningsskoles rejse under ledelse af professor
Mogens Koch og Steen Eiler Rasmussen. *M.*
11/1952.

Illustrationseksempel fra „Studier i Rom"

Arkitekturhistoriske afhandlinger

Om Harsdorffs Kunst. Af professor Christian Ell
Et sammendrag af forelæsninger holdt på Unive
tetet i 1938, suppleret og illustreret. *M. 10/194*

Orientering i dansk Arkitektur 1100–1600. Af a
tekt M.A.A. Helge Finsen. *M. 9/1941.*

Omkring Herholdt. Betragtninger over nordisk a
tekturtradition Af professor Kay Fisker. *M. 4/1*

Thorvaldsens museum og frisen. Af professor S
Eiler Rasmussen. Illustreret med meget smu
fotografier af frisen, udsendt med særlig støtte a
Carlsbergfondet. *M. 7–8/1949.*

(Teksten fortsættes på omstående

Arkitekturproblemer mellem 58–71o n. br. Af ar tekt M.N.A.L. professor Odd Brochmann. *M. 4/19*

Den funktionelle tradition. Spredte indtryk af ame kansk arkitektur. Af professor Kay Fisker. *M. 6/1950.*

Humanismen i arkitekturen. En indgående behan ling af Rudolf Wittkowers bog „Architectural Pri ciples in the Age of Humanism“. Af arkitekt M.A. Knud Millech. *M. 4–5/1953.*

Fra Kay Fisker – Den funktionelle tradition

Annonceindex

(Teksten fortsættes på omstående s

(Teksten fortsættes på omstående s

Efter Københavns Brand i 1728

oprettedes

KJØBENHAVNS BRANDFORSIKRING

til Beskyttelse af københavnske Husejere

mod Tab ved Ildebrand.

Kjøbenhavns Brandforsikring

Danmarks ældste Brandforsikringsselskab

Ved Stranden 14

Telf. C. 3160 & 14160

Tegner

BYGNINGSBRANDFORSIKRING

I KØBENHAVN, FREDERIKSBERG, GENTOFTE

OG ALLE ØVRIGE KOMMUNER I

KØBENHAVNS AMTSRAADSKREDS

Ogsaa Forsikring af Bygninger under Opførelse

Den almindelige Brandforsikring

for Landbygninger, oprettet ved kongelig Anordning

af 1792

Brandforsikrer Bygninger

— færdige og under Opførelse —

med fast Inventar

Stormgade 10 . Telefon C. 1100 . København K.

Det uopsigelige Laan

er Fundamentet

Lån à 3½, 4, 4½ eller 5% ydes i

faste Ejendomme i By og på Land

indenfor Østifterne og Samsø

…rkulerende Kasseobligationer ca. 2,5 Milliarder Kr.

…reningens Indskrivningsafdeling modtager til gratis Op-
…varing og Forvaltning Obligationsbeløb fra Kr. 10,000

…rmers Plads 2, København V. Tlf. C. 8501

Østifternes Brandforsikring

Bygningsbrandforsikring

under justitsministeriets tilsyn

Forsikring tegnes i **forstæderne**

i **København,** på **Frederiksberg,**

i **Gentofte** og

Københavns øvrige omegnskommuner,

i **nogle købstaddistrikter** og

overalt på **landet** på **øerne**

Indtegning hos vore branddirektører,

vurderingsmænd eller

på hovedkontoret

VESTER VOLDGADE 104

KØBENHAVN V

TELEFON: BYEN 9210

72(09)

CHARLOTTENBORG OG DEN BOTANISKE HAVE
Et bidrag til portikkens og bygningernes historie.
Af Bredo L. Grandjean.

Charlottenborg er et anlæg med tre lige høje fløje, hvor åbningen mellem de to sidefløje lukkes af en lavere østfløj. Denne er igen opdelt i tre pavilloner med selvstændige tage, den midterste fremhævet som den fornemste med et kuppeltag; stueetagen har oprindelig været udformet som en åben tre-buet arkade. Forfatteren belyser i sin artikel denne bygnings historie, men beskæftiger sig også med de øvrige bygningers forhold. Østfløjen med kuppelsalen og arkaden har i tidens løb gennemgået forskellige forvandlinger. I visse perioder har alle rum været lukket og benyttet som atelier bl. a. for billedhuggeren Saly. I andre tider har det været magasin eller gennemgangsrum til professorboligerne. Anlæget af botanisk have har også haft indflydelse på arkadens udformning. I slutningen af forrige århundrede førtes portiken tilbage til den skikkelse man mente den oprindelig havde haft, og noget senere åbnedes buerne mod Charlottenborg-gården. Forfatteren fremsætter ønske om at man nu også vil åbne de sidste to buer mod udstillingsgården, således at hele arkaden igen får sin oprindelige udformning.

Arkitektens månedshæfte 2-3/1954, s. 17

378.97

KUNSTAKADEMIETS ARKITEKTSKOLE 200 ÅR

For at give et indtryk af den alsidighed, som præger Akademiets arkitektuddannelse, gengives forskellige elevarbejder udført i de senere år. Det viser nogle ganske kortfattede afsnit af det grundlæggende arbejde om byggeprocessen, som udføres i de første år, og dernæst en række tegninger og fotografier af større og mindre bygningsopgaver, møbler, rejseskitser og andre opgaver, som løses af eleverne. Opgaverne viser, at skolen heller ikke er præget af en ensidig stilretning; det er elevernes evner og muligheder, der søges udviklet uden at tvinge dem ind i en bestemt form.

Arkitektens månedshæfte 2-3/1954, s. 31

Se HFB side 186, 408, 409